

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Berta Benešová

DŮKAZNÍ PROSTŘEDKY

v civilním řízení

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Dita Frintová, Ph.D.
JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra občanského práva

Praha, 1. prosince 2010

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Berta Benešová, 1. prosince 2010

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří všem těm, kteří mně poskytli podporu při vypracování diplomové práce. Jmenovitě vedoucím této práce JUDr. Ditě Frintové, Ph.D., a JUDr. Petru Smolíkovi, Ph.D., za jejich vstřícný přístup a cenné připomínky.

Obsah:

Obsah:	3
Úvod.....	5
1. Dokazování v civilním řízení.....	6
2. Důkazní prostředky.....	6
2.1 Obecné vymezení důkazních prostředků	6
2.2 Dělení důkazních prostředků	7
2.3 Předmět dokazování.....	8
2.4 Skutečnosti, které nejsou předmětem dokazování	9
2.5 Předběžná otázka	11
2.6 Úvaha soudu podle § 136 o.s.ř.....	12
3. Druhy důkazních prostředků.....	12
3.1 Vyšetřovací důkaz.....	13
3.1.1 Vysvětlovací povinnost strany.....	14
4. Důkazní prostředky upravené v o.s.ř.	15
4.1 Výslech svědka	15
4.1.1 Svědecká povinnost	16
4.1.2 Odepření výpovědi.....	16
4.1.3 Povinnost mlčenlivosti.....	17
4.1.4 Postup soudu při výslechu svědka	18
4.1.5 Svědečné	21
4.2 Znalecký posudek (expertiza).....	21
4.2.1 Osoba znalce	22
4.2.2 Znalecký úkol	25
4.2.3 Struktura a náležitosti znaleckého posudku.....	26
4.2.4 Znalečné.....	27
4.2.5 Revizní znalecký posudek	29
4.3 Zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob	29
4.3.1 Přezvědná osoba	30
4.4 Listiny	31
4.4.1 Veřejné listiny.....	32
4.4.2 Soukromé listiny	33
4.4.3 Ostatní dělení listin	35
4.4.4 Předpoklady podání důkazu listinou.....	35
4.4.5 Provedení důkazu listinou.....	37
4.5 Ohledání.....	37
4.5.1 Dokazování podle vzorku zboží	39
4.5.2 Protokol o ohledání	40
4.6 Výslech účastníků	40
4.6.1 Průběh výslechu účastníka.....	41
4.6.2 Nezletilé dítě jako účastník řízení.....	43
5. Důkazní prostředky neupravené v o.s.ř.	43
5.1 Typizace důkazních prostředků v o.s.ř. neupravených.....	45
5.2 Nepřípustný důkaz	48
6. Hodnocení důkazů	49

6.1 Postup soudu při hodnocení důkazů	51
6.1.1 Důsledky popření pravosti soukromé listiny v rámci přezkoumávání důkazů v dovolacím řízení	52
6.2 Zmaření důkazu	53
6.3 Non liquet	53
Závěr	55
Seznam zkratk	56
Použitá literatura	57
Příloha - Přehled členění znalců na základní obory a odvětví základních oborů	60
Shrnutí.....	63
Resume.....	65

Úvod

Jakkoli se může zdát, že vlastní podstata práva tkví v právu hmotném, lze usoudit, že k reálnému naplnění jednotlivých subjektivních práv je v konečném důsledku mnohdy podstatnější právo procesní, které ve sporných situacích rozhoduje o naplnění či nenaplnění vlastních práv hmotných. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla zaměřit téma své diplomové práce na právo procesní, a to konkrétně na problematiku dokazování, jmenovitě na důkazní prostředky v civilním řízení. V mnohých případech totiž výsledek konkrétního sporu v občanském soudním řízení závisí především na tom, zda se účastníkům podaří prokázat jimi tvrzené skutečnosti či nikoliv. Proto si myslím, že důkazním prostředkům je vhodné věnovat hlubší pozornost. Můj osobní zájem o důkazní prostředky pak pramení z mnou absolvované stáže u Obvodního soudu pro Prahu 10, která byla zaměřena na civilní řízení.

Z výše řečeného je nasnadě, že problematika důkazních prostředků v civilním řízení je problematikou aktuální a rozsáhlou. Její detailní rozbor by více než přesáhl doporučený rozsah diplomové práce. Z tohoto důvodu jsem se v diplomové práci zaměřila více na důkazní prostředky v občanském soudním řádu vyjmenované, především na znalecký posudek, který má mezi všemi důkazními prostředky specifické postavení, neboť je jím objasňována okolnost důležitá pro rozhodnutí na základě odborných znalostí. I důkazním prostředkům v občanském soudním řádu nevyjmenovaným jsem však věnovala dostatečnou pozornost.

Cílem mé diplomové práce tak zůstává rozbor současné právní úpravy jednotlivých důkazních prostředků, jejich charakteristických prvků, způsobů provedení i následného hodnocení soudem.

1. Dokazování v civilním řízení

O dokazování se mluví jako o páteři civilního procesu. Jde o „*právem upravený postup soudu směřující k utvoření potřebných skutkových poznatků o rozhodných skutečnostech*¹“. Jediný způsob jak může soud získat skutkové poznatky je právě procesní dokazování, a podkladem pro rozhodnutí mohou být jen ty skutkové poznatky ke kterým soud dospěl řádným procesním postupem. Kdyby měl soudce o jím rozhodované věci poznatky jiné, než ty, které získal řádným procesním postupem, například by byl svědkem v této věci, musel by být vyloučen pro podjatost jak z řízení tak z rozhodování věci.

2. Důkazní prostředky

2.1 Obecné vymezení důkazních prostředků

Cílem občanského soudního řízení je autoritativní rozhodnutí soudu o právech a povinnostech účastníků řízení. Jde o takové rozhodnutí, které poskytne ochranu právům a oprávněným zájmům účastníků tohoto řízení. Toto rozhodnutí se musí opírat o poznatky soudu ohledně rozhodované věci. Rozlišujeme dva druhy poznatků a to poznatky právní² a poznatky skutkové³. Právními poznatky je míněna znalost objektivního práva, jímž se konkrétní právní poměry spravují. Pro téma mé diplomové práce jsou ale podstatnější skutkové poznatky soudu. Skutkovými poznatky jsou poznatky o konkrétních individuálních skutečnostech, na nichž se zakládají uplatňované nároky. Právě znalost těchto skutkových okolností se získává v rámci procesu dokazování. K získání poznatků o rozhodujících skutečnostech slouží soudu důkazní prostředky⁴. Od důkazních prostředků je nutné terminologicky odlišit důkaz, tedy výsledek dokazování, ke kterému soud dospěje za pomoci důkazních prostředků. Je ale

¹ Winterová, A. a kolektiv : Civilní právo procesní. 5. vydání. Praha:Linde, 2008, str.245 a str.249

² Quaestiones iuris.

³ Quaestiones facti.

⁴ Za důkazní prostředek lze považovat cokoliv, pomocí čeho lze zjistit stav věci.

pravdou, že ani zákon neužívá pojmu důkaz důsledně⁵, ale smysl častěji používaného termínu „důkaz“ je zřejmý z kontextu. Za důkazní prostředek lze považovat cokoliv, pomocí čeho lze zjistit stav věci. Výčet v § 125 o.s.ř.⁶ je pouze demonstrativní, jsou zde uvedeny ty nejběžnější důkazní prostředky.

2.2 Dělení důkazních prostředků

Důkazní prostředky můžeme dělit na přímé a nepřímé. Přímé se vyznačují tím, že umožňují soudu přímo, nezprostředkovaně poznání určité skutečnosti. Jako přímý důkazní prostředek mohou uvést ohledání, ať už osoby, věci nebo místa. Ostatní důkazní prostředky jsou nepřímé, protože soudu podávají informace zprostředkovaně, prostřednictvím osob⁷ nebo věcí⁸. Stejně jako důkazní prostředky lze také důkaz jako výsledek dokazování dělit na důkaz přímý a nepřímý. Přímý důkaz plyne přímo z výpovědi, oproti tomu nepřímý důkaz je takový, kde k výpovědi potřebujeme ještě další myšlenkový postup, aby nám dal odpověď k poznání rozhodných skutečností. Přímým důkazem je například výpověď svědka, že viděl osobu v určitém čase na určitém místě, a to je to, co má být dokázáno. Nepřímým důkazem by byla výpověď svědka, že osobu viděl v určitém čase na jiném místě, tedy alibi, protože myšlenkovým postupem dojdeme k tomu, že osoba tedy nebyla na inkriminovaném místě.

Dalším způsobem dělení důkazních prostředků je „klasické“ dělení, založené na diferenciaci osob a věcí. Toto dělení rozlišuje mezi důkazy podávanými osobami a důkazy, jež mají charakter věcných prostředků, vysvětlujících skutkové okolnosti⁹. Stejně tak bychom mohli důkazní prostředky dělit na důkazní prostředky v občanském soudním řádu upravené a ty, o kterých se občanský soudní řád výslovně nezmiňuje. Podle tohoto dělení je strukturována má diplomová práce.

⁵ Například § 125 o.s.ř. nebo § 79 odst. 1 o.s.ř.

⁶ Za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslech účastníků. Pokud není způsob provedení důkazu předepsán, určí jej soud.

⁷ Například výpověď svědka.

⁸ Kupříkladu listinné důkazy.

⁹ Macur, J.: Postmodernismus a zjišťování skutkového stavu v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2001, str.79

2.3 Předmět dokazování

Předmětem dokazování jsou rozhodné skutečnosti. Soud určí o které skutečnosti jde, a při tomto určení vychází z petitu žaloby. Dá se říci, že jako předmět dokazování lze označit ty rozhodné skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné. Jde o ty skutečnosti, které jsou rozhodující z hlediska předmětu řízení. Předmětem dokazování jsou skutečnosti, které jsou významné pro rozhodnutí ve věci. V souvislosti s tím mají účastníci dvě základní povinnosti, a to povinnost tvrzení a povinnost důkazní¹⁰. Povinnost tvrzení spočívá ve vylíčení všech rozhodných skutečností a k těmto svým tvrzením je třeba označit odpovídající důkazní prostředky, což je podstatou povinnosti důkazní. Nesplnění těchto povinností má zpravidla za následek neúspěch ve věci a to proto, že účastník buď neunese břemeno tvrzení, nebo neunese břemeno důkazní, tedy neoznačí rozhodné důkazy¹¹. Občanský soudní řád rozlišuje sporné a nesporné řízení, ale výslovně tyto termíny neuvádí. Ve sporném řízení je necháno na jednotlivých účastnících aby prokázali aktivitu a navrhli rozhodné důkazy¹². Soud může provést jiné než navržené důkazy v případech, kdy potřeba jejich provedení ke zjištění skutkového stavu vyšla v řízení najevo¹³. V takovém případě musí ale soud vždy respektovat princip rovnosti účastníků a v žádném případě nemůže sám důkazy vyhledávat. Nesporná řízení jsou taxativně vymezena v § 120 odst. 2 o.s.ř.¹⁴. V těchto řízeních plyne povinnost soudu provést i jiné než navrhované důkazy přímo ze zákona.

V rámci řízení je na úvaze soudu, zda provede účastníky navrhované důkazy. Na použití určitého důkazního prostředku nemá účastník nárok. Soud nemusí důkazy

¹⁰ § 120 o.s.ř.

¹¹ Je zde ale třeba upozornit na rozdíl pokud jde o řízení sporné a řízení nesporné. Sporné řízení je řízení ve kterém soud rozhoduje spor mezi účastníky a tito účastníci mají postavení žalobce a žalovaného. Pro sporné řízení je typická zásada dispoziční a zejména zásada projednací. Zde má každý z účastníků povinnost tvrdit rozhodné skutečnosti a povinnost uvést všechny důkazy na podporu svých tvrzení. Pokud účastník nevyličí všechny skutečnosti, soud jej vyzve aby tak učinil a pro případ že by na tuto výzvu nereagoval ho poučí o následcích nesplnění této povinnosti. Soud volí tento postup také tehdy, jestliže lze samotnou věc po právní stránce posoudit i jinak, než jaký je právní názor účastníka. Obdobná výzva a poučení následuje i tehdy, pokud účastník nenavrl všechny potřebné důkazy k prokázání svých tvrzení. Zákon tuto situaci upravuje v § 118a o.s.ř. Jde o princip koncentrace řízení, která vyžaduje, aby účastníci činili své návrhy včas (dle § 119a o.s.ř.). Oproti tomu nesporné řízení nemá za cíl vyřešit spor, nýbrž upravit právní postavení účastníků řízení. Nesporné řízení je vedeno zásadou vyšetřovací, ze které plyne, že soud je v tomto řízení povinen provést i jiné důkazy než byly účastníky navrhovány ke zjištění skutkového stavu. V nesporných věcech mají účastníci také povinnost tvrzení a použití § 118a o.s.ř. zde není vyloučeno. Avšak nesplnění této povinnosti zde není spojeno s neunesením břemene tvrzení.

¹² § 120 odst.1 o.s.ř.

¹³ § 120 odst.3 o.s.ř.

¹⁴ Řízení o přivolení k výpovědi z nájmu je ale povahou řízením sporným.

provést, když se mu to například zdá nepotřebné, zdlouhavé či nákladné, a hlavně pokud takový navrhovaný důkaz ani příliš nepřispěje k objasnění dané věci. V takovém případě se soudce může rozhodnout, že některé z navrhovaných důkazů neprovede, ale toto rozhodnutí musí samozřejmě řádně zdůvodnit. Účelem dokazování je dobrat se k pravdivým poznatkům o rozhodujících skutečnostech, a právě poznání těchto skutečností slouží soudu jako podklad pro správné, zákonné a spravedlivé rozhodnutí. Otázkou je, co může být tím skutečně pravdivým poznatkem, ze kterého soudce při svém rozhodování vychází. Dá se říci, že pro soudce¹⁵ jsou pravdivými ty poznatky, které za pravdivé poté co proběhlo dokazování považuje. Každé rozhodnutí musí být soudcem náležitě odůvodněno. Jde o vnitřní, ryze osobní a subjektivní přesvědčení soudce, ale právě náležitým zdůvodněním soudce svůj vnitřní názor objektivizuje a jeho rozhodnutí se tak stává přezkoumatelným.

2.4 Skutečnosti, které nejsou předmětem dokazování

Předmětem dokazování jsou konkrétní skutečnosti, jejichž zjištění je rozhodující s ohledem na předmět řízení. Naopak předmětem dokazování nejsou podle zákona skutečnosti, které není třeba dokazovat¹⁶. Jde o:

- 1) Skutečnosti obecně známé¹⁷. To jsou takové skutečnosti, které jsou známé většímu okruhu osob v daném území, nebo též profese a současně jsou známé i soudu. To, že soud považuje určitou skutečnost za notoriety, tedy obecně známou, musí soud v řízení sdělit. Pokud by některý z účastníků existenci takové skutečnosti zpochybnil, bude třeba provést dokazování.
- 2) Jde o skutečnosti známé soudu z jeho činnosti. Takovou skutečnost není třeba dokazovat, jde o skutečnost úředně známou¹⁸.
- 3) Dalším, co není třeba dokazovat jsou právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky¹⁹. Cizozemské právní předpisy jsou však předmětem dokazování, stejně tak i tuzemské právní normy nižší právní síly, jako jsou například obecně závazné vyhlášky obcí a krajů. V obou

¹⁵ Podle zásady volného hodnocení důkazů, viz. kapitola Hodnocení důkazů.

¹⁶ Viz. § 121 o.s.ř.

¹⁷ Tzv. "notoriety".

¹⁸ O takové skutečnosti může existovat například soudní spis.

¹⁹ O nich platí zásada *iura novit curia*.

případech bude dokazována jak existence, tak obsah takového předpisu. Dokazování ale není třeba provádět ohledně právních předpisů, které byly publikovány v oficiálních sbírkách bývalého Československa, pokud „*dosud platí a tvoří součást právního řádu České republiky*“²⁰.

- 4) Nedokazují se ani zákonné domněnky²¹ a fikce. Podle § 133 o.s.ř. skutečnosti, pro které zákon stanoví domněnku se považují za prokázané, aniž by byly předmětem dokazování. Předmětem dokazování jsou však ty skutkové okolnosti, které tvoří zákonné předpoklady domněnky. A jsou-li ty prokázány, domněnka platí²².
- 5) Rozhodnutí jiných orgánů. Šlo by například o pravomocný rozsudek, kterým bylo rozhodnuto, že byl spáchán trestný čin, přestupek, nebo jiný správní delikt²³. V takovém případě je soud vázán výrokem o tom, že takový čin byl spáchán, a výrokem o tom, kdo jej spáchal. Výjimku by tvořil osvobozující rozsudek v trestním řízení, neboť takovým rozsudkem civilní soud vázán není²⁴.
- 6) Shodná tvrzení účastníků²⁵. „*Jestliže se v podmínkách kontradiktorního procesu, v němž jsou protikladné zájmy a stanoviska sporných stran zpravidla krajně vyostřeny, strany přesto shodnou na určitých skutkových okolnostech, lze s vysokou pravděpodobností usuzovat na správnost a pravdivost jejich nesporných skutkových tvrzení. Lze totiž předpokládat, že nesprávnosti ve skutkových tvrzeních jedné strany by byly druhou stranou bezodkladně napadeny a vytknuty*“²⁶. Taková tvrzení může vzít soud za nesporná a zabývat se pouze otázkami, které mezi účastníky zůstaly sporné. Pokud má ale soudce za to, že i

²⁰ Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní – 5. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde. 2008, str.251

²¹ Praesumptiones.

²² Pokud zákon připouští důkaz opaku, jde pak o domněnku vyvratitelnou (praesumptio iuris) například domněnku otcovství (§51 až 54 zákon o rodině), domněnku pravdivosti obsahu veřejné listiny (§134 o.s.ř.). Typickým důkazem opaku by byla například krevní zkouška, která by otcovství k dítěti vyloučila. Možnost vyvrátit domněnku lze v některých případech uplatnit pouze omezenou dobu (například §57 nebo §61 zákon o rodině). Nevyvratitelná domněnka (praesumptio iuris et de iure) nepřipouští důkaz opaku. S fikcí se můžeme setkat například v §50 odst.1 o.s.ř.(fikce doručení písemnosti dnem odepření přijetí) – jde o konstrukci situací, které jsou v rozporu se skutečností. Zde je přípustný protidůkaz (k odepření písemnosti adresátem nedošlo, šlo o záměnu osob a fikce se v tomto případě neuplatní).

²³ § 135 o.s.ř.

²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn.21 Cdo 2368/98.

²⁵ § 120 odst.4 o.s.ř.

²⁶ Macur, J.: Význam shodných tvrzení procesních stran pro zjištění skutkového stavu v civilním soudním řízení. Právní rozhledy 2/1997, str.50

přes shodná tvrzení účastníků je třeba ověřit jejich pravdivost, může to na základě své volné úvahy učinit.

2.5 Předběžná otázka

Predběžná otázka sama není předmětem stávajícího řízení, ale na jejím vyřešení je závislé rozhodnutí ve věci samé, které má soud učinit. Předběžná otázka může být samostatným předmětem řízení, ale má význam pro řízení jehož předmětem není. Za podmínek v §135 o.s.ř.²⁷ si soud může takovou otázku posoudit bez ohledu na to, zda taková otázka patří do civilní soudní pravomoci a bez ohledu na příslušnost. Soud nemá oprávnění vydávat o takové otázce rozhodnutí²⁸, ale může takovou otázku posoudit²⁹. Posouzení předběžné otázky pak vyplývá z odůvodnění soudního rozhodnutí. I v takovém případě, kdy by soud mohl některou otázku předběžně posoudit sám, může řízení přerušit a vyčkat skončení řízení, v němž je příslušným orgánem tato otázka řešena a popřípadě může dát k takovému řízení podnět³⁰.

Existují otázky, které soud jako prejudiciální nikdy posuzovat nesmí. Zákon to výslovně zakazuje ve dvou případech: otázek, zda byl spáchán trestný čin, přešupek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů a kdo jej spáchal, a otázek o osobním stavu³¹. V těchto případech je soud vždy vázán rozhodnutím příslušných orgánů. Jedinou výjimku tvoří rozhodnutí vydané v blokovém řízení, kterým soud vázán není. Ostatní otázky si může posoudit sám, ale pokud bylo již o takové otázce vydáno meritorní rozhodnutí, tak z něj soud musí vycházet. Ve věcech náhrady škody judikatura dovodila, že „soud v rozsudku, a to ani tehdy, je – li újma pojmovým znakem trestného činu, není vázán tím, že trestní stíhání bylo zastaveno nebo

²⁷ Soud je vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přešupek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů, a kdo je spáchal, jakož i rozhodnutím o osobním stavu; soud však není vázán rozhodnutím v blokovém řízení. Jinak otázky, o nichž přísluší rozhodnout jinému orgánu, může soud posoudit sám. Bylo-li však o takové otázce vydáno příslušným orgánem rozhodnutí, soud z něho vychází.

²⁸ §7 o.s.ř.

²⁹ Judikát R 61/1965 – podle § 135 odst.2 může soud sám posoudit otázku o níž přísluší rozhodnout jinému orgánu v jiném řízení. Tuto otázku posuzuje ale pouze pro účely řízení ve věci samé a její řešení má platnost pouze pro toto řízení. V žádném případě nemůže být posouzení předběžné otázky vyjádřeno formou výroku, který by zakládal překážku věci rozsouzené – posouzení předběžné otázky může být uvedeno jen v odůvodnění rozhodnutí.

³⁰ § 109 odst. 1 písm. b), § 109 odst. 2 písm. c) o.s.ř.

³¹ Např. platnost manželství, určení otcovství, osvojení, prohlášení za mrtvého.

nebylo zahájeno v důsledku amnestie prezidenta republiky, v důsledku promlčení; v takových případech si soud prejudiciální otázku posoudit musí³²“.

2.6 Úvaha soudu podle § 136 o.s.ř.

V určitém případě lze na místo důkazu určit výši nároku úvahou soudu. Taková úvaha se ale netýká samotné existence nároku. Existence nároku musí být přesně dokázána. Úvaha soudu se týká pouze výše nároku a to jen v případě nelze-li výši nároku zjistit buď vůbec, anebo jen s nepoměrnými obtížemi. V žádném případě se ale nejedná o volnou úvahu. Úvaha musí být logicky zdůvodněna a opřena o argumenty, aby ji bylo možné přezkoumat³³.

3. Druhy důkazních prostředků

Podle ustanovení § 125 o.s.ř. mohou za důkaz sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména:

- 1/ výslech svědků
- 2/ znalecký posudek
- 3/ zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob
- 4/ notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny
- 5/ ohledání
- 6/ výslech účastníků

Z toho lze vyvodit obecnou definici pro důkaz (ve smyslu důkazního prostředku), a to: že za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci. Ze slovíčka „zejména“ vyplývá, že se nejedná o taxativní výčet, ale o výčet demonstrativní. Soud tedy může provést důkaz i jiným prostředkem, za podmínky, že důkaz přispěje ke zjištění stavu věci. Tato volba je na soudu, který k návrhu účastníka

³² Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní – 5. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde. 2008, str.257

³³ Judikatura se tím zabývá například v R 13/1985 – část škody, která nelze zjistit buď vůbec, nebo s nepoměrnými obtížemi – na tento případ lze použít § 136 o.s.ř.

rozhodne zda určitý „jiný prostředek“ připustí jako důkaz. Pokud se soud rozhodne takový důkaz připustit, musí také určit způsob provedení takového důkazu – a to proto, že důkazy vyjmenované v zákoně provádí soud způsobem, který je pro ten konkrétní důkazní prostředek stanoven zákonem³⁴ – to se týká ale pouze důkazních prostředků uvedených v § 125 o.s.ř. Ostatní, tedy důkazní prostředky neupravené v Občanském soudním rádu provádí soud způsobem, který sám určí. Jinými, než vyjmenovanými důkazními prostředky mohou být například fotografie, filmy, kresby, záznamy na nosičích informací jako kazety, magnetofonové pásky, mikrofilmy, počítačové výstupy apod. a těmto důkazním prostředkům jsem v této práci věnovala samostatnou kapitolu³⁵.

Ještě je třeba zmínit, že v některých případech zákon stanoví, že určitá skutečnost může být prokázána jen určitým důkazním prostředkem. Kupříkladu vydání směnečného a šekového platebního rozkazu je podmíněno prokázáním existence pohledávky předložením směnky či šeku v prvopisu. Tuto situaci zákon upravuje v § 175 o.s.ř. Dalším případem je řízení o způsobilosti k právním úkonům, ve kterém je nezbytné provést důkaz znaleckým posudkem – viz § 187 odst. 3 o.s.ř.

3.1 Vyšetřovací důkaz

V řízení může dojít k situaci, že žalobce není schopen vylíčit všechny relevantní skutečnosti, respektive, že je schopen vylíčit je jen v hrubých rysech, protože k nim nemá přístup. Důkazní prostředky jsou například v držení protistrany. Pro takovou situaci navrhuje Macur možnost provedení tzv. „vyšetřovacího důkazu“. Vyšetřovací důkaz neslouží k prokázání pravdivosti konkrétní skutečnosti, ale k získání poznatků, na jejichž základě procesní strana teprve učiní řádné přednesy a důkazní návrhy³⁶. Vyšetřovací důkaz³⁷ je přípustný pouze za předpokladu, že procesní strana, která je zatížená důkazním břemenem nemá žádnou jinou možnost, jak potřebné konkrétní skutečnosti zjistit, ale na druhou stranu ji zároveň schopna sdělit alespoň tzv. opěrné

³⁴ § 126 až § 131 o.s.ř.

³⁵ Viz kapitola – Důkazní prostředky neupravené v o.s.ř.

³⁶ Např. žalobce domáhající se náhrady škody není schopen identifikovat osobu, která byla škodné události přítomna, a proto navrhne vyslechnout jako svědka třetí osobu, která je schopna identifikovat toho, kdo událost vnímal, a tak na základě výslechu této třetí osoby bude moci žalobce navrhnout svědecký výslech toho, kdo událost viděl.

³⁷ Nemá nic společného s vyšetřovací zásadou, ale naopak se uplatňuje pouze v řízeních ovládaných zásadou projednací.

body ohledně možného průběhu události, na jejichž základě může soud zvážit opodstatněnost důkazného návrhu. Není-li však straně „*ani rámcově známo, co se ve skutečnosti odehrálo, a pouze si zkouší opatřit skutkový materiál ke svým přednesům pomocí dokazování, je vyšetřovací důkaz nepřipustný*“³⁸. Přípustnost vyšetřovacího důkazu v civilním soudním řízení vyplývá z principu rovnosti zbraní. Obě procesní strany by měly mít pokud možno stejnou možnost přístupu k informacím, které jsou důležité pro objasnění rozhodujících skutečností. A proto v případě, kdy jedna procesní strana vůbec nemá reálnou možnost získat rozhodné informace, je potřeba tento její informační deficit kompenzovat pomocí vyšetřovacího důkazu³⁹.

3.1.1 Vysvětlovací povinnost strany

Vysvětlovací povinnost procesní strany je zvláštním případem vyšetřovacího důkazu. Vysvětlovací povinnost vzniká straně, která sice není zatížena důkazním břemenem, ale má dostatek informací, aby byla schopna objasnit či doplnit skutková tvrzení odpůrce, který sám nese důkazní břemeno, ale nemá ohledně určité skutečnosti dostatek informací. Obecně se dá říci, že strana, která ohledně určitých skutkových okolností nenese důkazní břemeno, není v zásadě povinna tyto skutečnosti vysvětlovat, ale tento přístup nelze aplikovat bez omezení. Dostává se totiž do rozporu s potřebou objasnění skutkového stavu, který je důležitý pro rozhodnutí, a jehož v tomto případě nelze dosáhnout jinak, než vysvětlením procesní strany která nenese důkazní břemeno. Vysvětlovací povinnost strany je „*procesní povinností v plném slova smyslu, není pouhým důkazním břemenem*“⁴⁰. Strana, která má podat skutková vysvětlení ve prospěch protistrany nemůže být sankcionována pouze procesním břemenem, neboť by pak zcela logicky nebylo v jejím zájmu požadované vysvětlení podat, a nepříznivé následky odmítnutí vysvětlení by nezatížily ji, nýbrž protistranu. Jestliže tedy strana nesplní svoji vysvětlovací povinnost, jedná protiprávně, a toto její jednání musí být sankcionováno. Sankce lze realizovat pouze v rámci hodnocení důkazů soudem. Odmítnutí výpovědi je nutné posuzovat jako významný důkaz ve prospěch skutkového tvrzení druhé strany.

³⁸ Macur, J.: Vyšetřovací důkaz v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2000, č.2, str.46 a násl.

³⁹ Viz. David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol.: Občanský soudní řád – komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str.594

⁴⁰ Macur, J.: Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 5/2000, str.202

Lze dovodit, že jediné vážná obava strany, že by pravdivé vysvětlení prospělo protistraně je důvodem jejího odmítnutí. Soud v takové situaci může po uvážení všech ostatních okolností případu nabýt přesvědčení o pravdivosti skutkových tvrzení strany zatížené důkazním břemenem⁴¹.

4. Důkazní prostředky upravené v o.s.ř.

4.1 Výslech svědka

Výslech svědka je nejčastějším důkazním prostředkem. Nejprve bych ráda upozornila na rozdíl mezi pojmy výslech a výpověď, protože výslech svědka je důkazní prostředek, skrze který soud získá konkrétní důkaz, kterým je svědecká výpověď. Svědkem může být prakticky kdokoliv, tedy jakákoliv fyzická osoba, která je schopna vypovídat o určité skutečnosti, kterou tato osoba přímo vnímala svými smysly (viděla, slyšela). Způsobilost být svědkem není vázána na věk či na způsobilost k právním úkonům. Jako svědek může vystupovat i dítě, nebo osoba duševně nemocná. V takové situaci musí ale soudce sám posoudit věrohodnost výpovědi takové osoby. Svědkem ale nemůže být ani účastník řízení ani soudce. Civilněprocesní teorie pracuje s následující definicí : „*Svědkiem je fyzická osoba odlišná od soudu, od účastníků řízení, popřípadě od jejich zákonných zástupců, kterou předvolal soud, aby vypovídala o skutečnostech, které mají být předmětem dokazování, jež tato osoba vnímala svými smysly*“⁴². Jestliže má být vyslechnuta fyzická osoba která je, anebo byla v rozhodné době statutárním orgánem právnické osoby, která je účastníkem řízení, může být tato fyzická osoba v tomto řízení vyslechnuta pouze jako účastník⁴³, a ne jako svědek, viz. ustanovení § 126 odst.4 o.s.ř., protože s ohledem na vztah takovéto fyzické osoby k této právnické osobě nelze její výpověď považovat za svědectví. Na situaci nic nemění fakt, že dotyčná osoba již funkci statutárního orgánu nevykonává, či je v důchodu, protože předmětem výslechu jsou okolnosti z doby, kdy fyzická osoba statutárním orgánem právnické

⁴¹ Viz. Macur, J.:Vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 5/2000, str.204

⁴² Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád – komentář, Praha: C.H.Beck. 2009, str.885

⁴³ Viz. 21 Cdo 1397/2006 a 21 Cdo 2368/98.

osoby byla⁴⁴. Zvláštním případem svědka je „znalecký svědek“, tedy osoba, která nejenže určité skutečnosti vnímala svými smysly, ale jejíž vzdělání umožňuje také tyto skutečnosti odborně hodnotit - může jít například o lékaře, pokud jde o úraz. Ale v takové situaci soudu nemizí povinnost ustanovit znalce, jsou-li pro to zákonné důvody.

4.1.1 Svědecká povinnost

Zákon upravuje svědeckou povinnost v § 126 o.s.ř., z ustanovení vyplývá, že každý je povinen se na předvolání dostavit k soudu a vypovídat. Taková výpověď svědka je nezastupitelná. Svědek v ní nemůže být nikým nahrazen. Byl to on, kdo svými smysly přímo vnímal určitou skutečnost, postavení svědka vychází z jeho osobního vjemu. Zatímco tlumočnicka nebo znalece lze nahradit jiným člověkem stejné odbornosti, tak svědek je pro výpověď o skutečnostech, které vnímal jedinečný. Je zde ale také otázka objektivnosti svědka, protože svědkem může být i osoba zaujatá vůči účastníkům řízení, nebo projednávané věci. Zaujatost není překážkou svědectví, soud ji zjišťuje a v rámci volného hodnocení důkazů, kdy hodnotí i tuto svědeckou výpověď bere zaujatost svědka v úvahu. Svědek musí být k výsledku řádně předvolán. Předvolání je zpravidla písemné, ale výjimečně se lze setkat i s předvoláním prostřednictvím telefonu či faxu. V předvolání je svědek poučen o povinnosti se k výsledku dostavit a o následcích nesplnění této povinnosti. Těmito následky mohou být pořádková pokuta až do výše 50 000,-Kč⁴⁵ nebo předvedení⁴⁶.

4.1.2 Odepření výpovědi

Svědka může odepřít výpověď, ale jen v případě, kdyby svou výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, nebo osobám blízkým⁴⁷. O důvodnosti odepření výpovědi rozhoduje soud usnesením. Právo svědka na odepření výpovědi je zakotveno i

⁴⁴ Viz. 21 Cdo 2678/2000

⁴⁵ §53 o.s.ř.

⁴⁶ §52 o.s.ř.

⁴⁷ Osobou blízkou jsou dle §116 obč.z. příbuzní v řadě přímé, sourozenci, manžel, partner a jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

v Listině základních práv a svobod a to v článku 37 odst. 1. Ústavně chráněné právo svědka odepřít výpověď (z důvodů výše uvedených) ale není absolutní. Nevztahuje se k výpovědi jako celku, a to proto, že zákon dává svědkovi možnost aby souvisle vylíčil, co o věci ví, čímž je mu umožněno, aby ve výpovědi pominul to, co pokládá za nebezpečné, a teprve když jsou kladeny doplňující otázky má právo odmítnout na ně odpovědět⁴⁸. Svědek musí soudu sdělit z jakého důvodu (obecně) odmítá vypovídat a soud rozhodne zdali je takové odepření výpovědi důvodné.

4.1.3 Povinnost mlčenlivosti

Kromě odepření výpovědi jsou ale také případy, kdy o určitých skutečnostech svědek nesmí vypovídat ze zákona. Je tomu tak v návaznosti na ustanovení § 124 o.s.ř., které stanoví, že dokazování je třeba provádět tak, aby byla šetřena povinnost zachovávat mlčenlivost o utajovaných informacích chráněných zvláštním zákonem⁴⁹ a jiná zákonem stanovená nebo státem uznaná povinnost mlčenlivosti. Povinnost mlčenlivosti se vztahuje na ty skutečnosti, jejichž zveřejnění by mohlo negativně zasáhnout do soukromí fyzických osob, a vyloučeno je také zpřístupnit zákonem chráněné skutečnosti, vztahující se k činnosti orgánů státu a některých právnických osob. Dále je nutné utajit ty skutečnosti, které mají význam pro bezpečnost a obranu státu. V řízení před soudem může nastat situace kdy je nutné, aby se skutečnosti, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti staly předmětem dokazování. V těchto případech lze provést výslech jen tehdy, jestliže vyslýchaného zprostil povinnosti mlčenlivosti příslušný orgán nebo ten, v jehož zájmu má vyslýchaný tuto povinnost uloženou⁵⁰. Jestliže příslušný orgán osobu mlčenlivosti zproští, je nutné přijmout během řízení zvláštní opatření k ochraně těchto informací. Z tohoto důvodu může být vyloučena veřejnost jednání⁵¹, a jednání se mohou zúčastnit pouze jednotlivé fyzické osoby, kterým to soud povolí. Všechny osoby, které se musí řízení účastnit je nutné poučit⁵². Povinnost mlčenlivosti osob zúčastněných na řízení stanoví především zákon

⁴⁸ Viz.nález Ústavního soudu ze dne 4.12.1997, sp.zn.III.ÚS 149/97,Sb.nál. a usn.,č.150/sv.9.

⁴⁹ Zákon č.412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti k utajovaným informacím.

⁵⁰ § 124 o.s.ř.

⁵¹ § 116 odst. 2 o.s.ř.

⁵² Podle zákona č. 412/2005 Sb.

č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích⁵³, dále zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii⁵⁴. Advokát má povinnost mlčenlivosti o věcech, které mu sdělil klient v souvislosti s poskytováním právní pomoci. „Bez jistoty o tom, že sdělené informace nebudou zneužity, nemůže mezi klientem a advokátem existovat vztah důvěry⁵⁵“. Dalšími zákony upravujícími povinnost mlčenlivosti jsou například zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících⁵⁶, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti⁵⁷, zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství⁵⁸. Skutečnosti chráněné touto mlčenlivostí rovněž mohou být v občanském soudním řízení projednávány nebo dokazovány, jen v případě, že došlo ke zproštění povinnosti mlčenlivosti. Vyloučit veřejnost jednání lze také z důvodu zachování obchodního tajemství⁵⁹, důležitého zájmu účastníků nebo mravnosti. Co se týká zdravotnické dokumentace pacienta, tak důkaz obsahem zdravotnické dokumentace může být s ohledem na povinnost mlčenlivosti zdravotnických pracovníků proveden jen se souhlasem pacienta. V případě, že účastník sám předloží soudu svou zdravotnickou dokumentaci a navrhne aby soud provedl důkaz touto dokumentací, pak tímto jednáním zprošťuje zdravotnické pracovníky povinnosti mlčenlivosti⁶⁰.

4.1.4 Postup soudu při výslechu svědka

1. Uvedení skutečností, o nichž má svědek vypovídat

Navrhne-li svědeckou výpověď jako důkaz některý z účastníků, tak jej soud vyzve, aby upřesnil jaká skutečnost má být takovým výsledkem prokázána. Soud může také rozhodnout, že výslech svědka neprovede, protože taková skutečnost byla již dostatečně prokázána jinými důkazy. Pokud ale soud souhlasí s provedením výslechu svědka je velice podstatné dbát na to, aby svědek nebyl přítomen tomu, kdy jsou prováděny ostatní důkazy v téže věci – například výslech jiného svědka, nebo výslech účastníků. To by totiž mohlo výpověď svědka ovlivnit, a proto je svědek předvolán do jednací síně až v okamžiku, kdy nastal čas na jeho vlastní výslech. U tohoto bodu bych se trochu

⁵³ § 81 ZSS

⁵⁴ § 21 ZA

⁵⁵ Zoulík, F.: Soudy a soudnictví. Praha: C.H.Beck, 1995, str. 68

⁵⁶ § 6 odst. 2 ZnalZ

⁵⁷ § 56 NotZ

⁵⁸ § 14 odst. 5, § 15 odst. 2, 3, § 18 odst. 3 ZSZ

⁵⁹ § 17 a násl. ObchZ

⁶⁰ § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu.

zastavila – samozřejmě teoretická úprava sleduje dobrý cíl, ale praxe samotnou myšlenku oslabuje. Pokud je totiž v dotyčné kauze více svědků, tak společně čekají před jednací síní na předvolání. Osobně velmi pochybuji, že v rámci takovéto „dlouhé chvíle“ nedojde k diskusi, a jediné shodné téma je právě věc, které se jejich svědecká výpověď týká. Stejně tak před zahájením jednání – čekají vedle sebe svědci i účastníci pohromadě. Bylo by dobré jednotlivé svědky od sebe oddělit – aby se minimalizovala možnost vzájemného ovlivnění, například je umístit do oddělených prostor, kde by čekali na výsledcích. Bohužel prostorová kapacita neumožňuje v současnosti řešit tento problém, a tak by měl soudce aspoň brát v úvahu tuto možnost ovlivnění svědeckých osob.

2. Pravidla svědeckého výsledku

Předvolanou fyzickou osobu je třeba ještě před započítím vlastního výsledku poučit o významu svědecké výpovědi. Stejně tak je nutné ji vyzvat, aby vypověděla pravdu a nic nezamlčovala, a poučit ji o trestních následcích křivé výpovědi. Trestní právo upravuje v § 346 trest.z. trestný čin křivé výpovědi pro případ, že by svědek nesplnil svou povinnost stanovenou v § 126 odst.1 o.s.ř. vypovídat pravdu a nic nezamlčovat před soudem, a to jak před senátem, samosoudcem, tak i před pověřeným justičním čekatelem či vyšším soudním úředníkem, nebo před notářem jako soudním komisařem atd. *„Nejde ale o trestný čin, pokud nepravdu vypovídá svědek ve snaze zatajit svůj trestný čin“*⁶¹. Dále je nutné poučit svědka o jeho právech a povinnostech v souvislosti s podáním svědeckých. Při poučení je nutné předvolané osobě zejména objasnit, za jakých podmínek může odepřít výpověď⁶², že o důvodnosti odepření výpovědi rozhoduje soud, a že má právo na svědecké⁶³, které zaniká, nebude-li uplatněno u soudu nejpozději do 3dnů od výsledku⁶⁴.

3. Vlastní svědecká výpověď

Výslech svědka provádí soud v rámci jednání. Začíná se s všeobecným výsledkem, který obsahuje zjištění totožnosti svědka, jeho věku, rodinného stavu, zaměstnání a

⁶¹ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné, Praha: Leges. 2009, str.778 - 779

⁶² Kdyby jí způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým.

⁶³ Na náhradu hotových výdajů a ušlého výdělků.

⁶⁴ Viz. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád – komentář, Praha: C.H.Beck. 2009, str.887

bydliště, a samozřejmě jeho poměru k účastníkům a k projednávané věci⁶⁵. Soud zjišťuje okolnosti, které mohou mít vliv na věrohodnost svědka a jeho výpovědi. Do této části spadá také poučení svědka o významu svědecké výpovědi a o jeho právech a povinnostech⁶⁶. Pak následuje výslech k věci⁶⁷. Svědek je soudcem vyzván, aby souvisle vyličil vše co ví o předmětu výslechu. Poté co svědek vlastními slovy popíše, co viděl, slyšel, a jak se celá věc seběhla, klade soudce svědkovi otázky aby jeho výpověď doplnil či objasnil. Se souhlasem soudu mohou pak klást svědkovi otázky i účastníci, jejich zástupci, či znalec. Není přípustné klást otázky sugestivní⁶⁸, kapciózní⁶⁹ nebo se svědkem polemizovat⁷⁰. Svědecká výpověď je vždy ústní. Písemné prohlášení svědka není svědeckou výpovědí, ale jde o důkaz listinou⁷¹.

Výslech svědka je důkazem nepřímým. Výslech, včetně poučení svědka se samozřejmě protokoluje do spisu zpravidla tím způsobem, že soudce sám diktuje podstatný obsah svědkovy výpovědi. Diktovat je nutné dostatečně nahlas, aby svědek mohl případné zkreslení své výpovědi opravit, ale je zde také možnost, aby předseda senátu svědkovi umožnil, aby do protokolu diktoval sám. Účastníci, popřípadě jejich zástupci „*mají právo žádat, aby určitá část svědkovy výpovědi byla zaprotokolována, popřípadě i doslovně*⁷²“. Rozhodl-li předseda senátu o tom, že se některá z otázek účastníka řízení, jeho zástupce nebo zmocněnce, nebo třeba znalce nepřipouští, uvede se do protokolu, jestliže je pro věc důležité, jaká otázka nebyla připuštěna a z jakého důvodu. Je nevhodné přerušovat spontánní část svědkovy výpovědi protokolací. Výpověď má být protokolována nejdříve po skončení její spontánní části. „*Nesprávný postup v tomto směru narušuje hodnotu svědecké výpovědi a často předem snižuje její vypovídací schopnost. Výpověď nemusí být protokolována doslovně, není ovšem přípustné, aby soud při protokolaci zkreslil obsah svědecké výpovědi jazykovou a stylistickou úpravou*⁷³“. Procesní právo neupravuje konfrontaci svědků, ale ani ji nevylučuje. Z toho můžeme dovodit, že je jen na úvaze soudu, jestli přistoupí ke

⁶⁵ Výslech ad generalia.

⁶⁶ Viz oddíl: Pravidla svědeckého výslechu.

⁶⁷ Výslech ad specialia.

⁶⁸ Naznačující odpověď.

⁶⁹ Vycházející z nedoloženého předpokladu.

⁷⁰ Takový typ otázky předseda senátu nepřipustí - § 126 odst. 3 o.s.ř.

⁷¹ Viz. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25.10.2001, sp.zn. 20 Cdo 1505/2000

⁷² Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní – 5. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde, 2008, str.263

⁷³ Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád – komentář, Praha: C.H.Beck. 2009, str.889

konfrontaci svědků co se týče obsahu jejich výpovědí. Jistě se najde celá řada případů, kdy by byl tento postup ku prospěchu objasnění rozhodných skutečností.

4.1.5 Svědečné

Jedním z práv svědka, za předpokladu že dostojí své svědecké povinnosti, a to i v případě, že byl připraven ji splnit, za tímto účelem se dostavil, ale k jeho výslechu nedošlo, je nárok na svědečné. Jde o náhradu hotových výdajů a ušlého výdělku⁷⁴. Mezi hotové výdaje je řazeno jízdné, stravné a nocležné⁷⁵. Nárok na jízdné má pouze svědek, který nebydlí, či nepracuje v městě konání řízení, nebo je předvolán z místa, kde se dočasně zdržuje. V místě svého bydliště má nárok na místní přepravné, které dokazuje jízdenkou. Nárok na svědečné je třeba uplatnit ihned, nejpozději do tří dnů od výslechu, nebo ode dne, kdy bylo svědkovi oznámeno, že k výslechu nedojde, v opačném případě nárok na svědečné zaniká. Svědečné je vypláceno z pokladny soudu.

4.2 Znalecký posudek (expertiza)

V případě, kdy rozhodnutí závisí na posouzení skutečností, k nimž je potřeba odborných znalostí⁷⁶ je povinností soudu ustanovit znalce, a to i v případě, že soudce sám potřebnými vědomostmi disponuje. Zásada volného hodnocení důkazního materiálu⁷⁷ vylučuje, aby důkazním prostředkům byla obecně přiznávána odlišná důkazní hodnota. Znalecký posudek je tedy na stejné úrovni jako ostatní důkazní prostředky. Je hodnocen po uvážení všech okolností a v souvislosti s hodnocením ostatních důkazů. To však neznamená, že znalecký posudek není v jistém smyslu specifickým důkazním prostředkem. Tato specifická je dána tím, že znaleckým posudkem je objasňována okolnost důležitá pro rozhodnutí na základě odborných znalostí. Jsou – li podmínky pro vyžádání znaleckého posudku dány, je provedení důkazu znalcem obligatorní⁷⁸. Naopak, jestliže není nezbytné objasnit okolnost tímto

⁷⁴ § 139 o.s.ř.

⁷⁵ Podrobněji v § 29-33 Vyhlášky č. 37/1992 o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

⁷⁶ §127 odst.1 o.s.ř.

⁷⁷ Viz kapitola – Hodnocení důkazů.

⁷⁸ V některých věcech je ustanovení znalce uloženo zákonem – například § 187 odst. 3 o.s.ř. – v řízení o způsobilosti k právním úkonům.

kvalifikovaným způsobem nebo nejde o okolnost důležitou pro řízení a meritorní rozhodnutí, není důkaz znaleckým posudkem na místě. I v případě, že soudce má potřebné odborné znalosti je povinen provést důkaz znalcem. Tyto zvláštní odborné znalosti nepochybně soudci usnadňují provedení znaleckého důkazu, počínaje výběrem vhodného znalce a konče hodnocením znaleckého posudku i přiměřenosti znalcem účtované odměny, ale nemohou být nikdy užity tak, že by jimi byl nahrazen znalecký posudek. Lze se tedy říci, že znalecký posudek je jedním z řady důkazních prostředků a není ostatním nadřazen, a jeho základní funkcí je objasnění okolnosti důležité pro soudní řízení za použití odborných znalostí.

4.2.1 Osoba znalce

Znalcem může být fyzická i právnická osoba. Pokud je znalcem fyzická osoba, tak musí splňovat následující podmínky⁷⁹: české státní občanství⁸⁰, potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, absolvování speciální výuky pro znaleckou činnost, jde – li o jmenování pro obor, pro který je taková výuka zavedena, potřebné osobní vlastnosti a souhlas uchazeče se jmenováním. Další podmínkou je předložení lustračního osvědčení žadatele⁸¹. Pokud je znalcem právnická osoba jde především o vysoké školy, vědecké ústavy nebo znalecké ústavy. Odborné posouzení skutečností o kterém se zmiňuje §127 o.s.ř. může být například z oboru psychologie, lékařství, geodézie, elektroniky, vodního hospodářství, oceňování majetku a dalších⁸². Znalci a stejně tak tlumočníci jsou jmenováni ministrem spravedlnosti či pověřenými předsedy krajských soudů a po složení slibu jsou zapsáni do seznamu znalců a tlumočnicků. Seznamy znalců⁸³ vedou krajské soudy a tyto seznamy jsou veřejně přístupné. Ve výjimečných případech lze znalcem ustanovit i jinou osobu, která složí znalecký slib do rukou soudce, pak jde o znalce ad hoc.

V oboru právo nelze ustanovit znalce, protože by to bylo v rozporu s principem *iura novit curia*, samozřejmě ale lze ustanovit znalce z oboru cizího práva. Úkolem znalce je posoudit z hlediska svých odborných znalostí ty skutečnosti, které mu soud

⁷⁹ § 4 zákona č. 36/1967 Sb.

⁸⁰ Ministr spravedlnosti může udělit výjimku.

⁸¹ § 1 odst. 1, písm. a) zákona č. 451/1991 Sb.

⁸² Viz příloha diplomové práce – Přehled členění znalců na základní obory a odvětví základních oborů.

⁸³ A tlumočnicků.

k posouzení stanoví. Své posouzení sděluje znalec v písemném znaleckém posudku. Ustanovení zákona mluví na prvním místě o výsledku znalce, a pak až o písemném znaleckém posudku, nicméně praxe soudů je opačná – znalci nejprve uloží vypracovat znalecký posudek, a pak ho k posudku vyslychají. Pouze písemný znalecký posudek stačí soudu jen výjimečně, například tehdy když účastníci nemají ke znaleckému posudku výhrady. Znalecký posudek je důkazem nepřímým. V žádném případě ale soud nemůže sám posoudit skutečnosti, ke kterým je třeba odborných znalostí – šlo by o vadu řízení. V případě, že rozhodnutí soudu ve věci samé závisí na posouzení skutečností ke kterým je třeba odborných znalostí, je povinností soudu ustanovit znalce. Tato povinnost však není bez výjimky, jak tomu bylo do novely o.s.ř.⁸⁴ Podle nového § 141 odst. 1 o.s.ř. může soud neprovést důkaz znaleckým posudkem, pokud účastník, který jej navrhl nesloží předem zálohu do výše předpokládaného znalečného. Změna § 141 odst. 1 o.s.ř. stanoví předsedovi senátu povinnost⁸⁵ uložit účastníkovi, aby složil zálohu na náklady důkazu, jestliže lze vznik nákladů očekávat. O povinnosti složit zálohu rozhoduje předseda senátu usnesením, proti kterému není odvolání přípustné⁸⁶. V usnesení je třeba uvést, na provedení kterého důkazu je záloha vyžadována, jaká je výše zálohy a lhůta pro její zaplacení. Nová úprava také stanoví, že v případě nesložení zálohy, nelze tento účastníkem navrhovaný důkaz provést⁸⁷.

Pokud důkaz označený jako znalecký posudek předloží soudu některý, popřípadě oba účastníci, soud na takový důkaz pohlíží jako na důkaz listinný a ne jako na znalecký posudek, a stejně tak výslech osoby, která takový znalecký posudek zpracovala je pouze výslechem svědka a ne výslechem znalce. Podle znění ustanovení § 127 odst.4 o.s.ř. lze na místo znaleckého posudku použít potvrzení nebo odborné vyjádření, které si soud vyžádal a nemá o jeho správnosti pochybnosti. V takovém případě ale opět nejde o znalecký posudek, nýbrž o důkaz listinou. Pokud účastník navrhne, aby byl proveden důkaz znaleckým posudkem, je pouze na rozhodnutí soudu, zdali účastníkovi vyhoví. Ještě před tím, než soud ustanoví znalce, nechá jednotlivé účastníky, aby se jak k potřebě znaleckého posudku, tak k osobě znalce vyjádřili⁸⁸.

⁸⁴ 7/2009 Sb.

⁸⁵ Narozdíl od dřívější úpravy, která obsahovala pouhou možnost.

⁸⁶ § 202 odst. 1 písm. n) o.s.ř.

⁸⁷ O tom je třeba účastníka poučit.

⁸⁸ Znalec se ustanovuje až po slyšení účastníků.

Zejména je to nutné, aby se zjistila možná podjatost znalce⁸⁹. Samotnému znalci zákon zakazuje podat posudek, je-li jakýmkoliv způsobem podjatý ve věci. Proto je znalec povinen oznámit soudu skutečnosti, pro které by mohl být vyloučen⁹⁰. „*Pojmovým znakem výkonu znalecké a tlumočnické činnosti je vedle zásady odbornosti také zásada nestrannosti. Nestrannost znalce a tlumočnicka souvisí s uplatňováním principu práva na spravedlivý proces účastníků řízení a navazuje na zásadu nezávislosti a nestrannosti soudu a soudních osob, která je zakotvena v čl.6 odst. 1 větě první Úmluvy a v čl.36 odst. 1 LZPS*⁹¹“. Zákon stanoví postup znalce i účastníků řízení v případech, kdy zjistí důvod podjatosti osoby znalce. Je jim tak zákonem uložena povinnost oznámit orgánu, který znalce ustanovil skutečnosti, pro které by mohl být znalec z úkonu vyloučen. Tato povinnost dopadá podle zákona nejen na znalce⁹², ale i na účastníky řízení, ale u účastníků občanskoprávního řízení se jedná o právo účastníka, a ne o jeho povinnost. V takovém oznámení o podjatosti nebo v námitce účastníka je třeba přesně uvést důvody, ve kterých je podjatost spatřována, a samozřejmě je nezbytně nutné doplnit toto tvrzení důkazy k jeho prokázání. Oznámení je nutné učinit bez zbytečného odkladu, jakmile se o nich znalec dozví. Konkrétní lhůta není zákonem stanovena (pouze tato subjektivní lhůta). Účastníkům může být uložena předsedou senátu procesní lhůta, ve které mohou uplatnit námitku podjatosti znalce, a po jejím uplynutí ji mohou namítat jen za předpokladu, že se o důvodech podjatosti dozvěděli až později (i zde je nutno namítat bez zbytečného odkladu). O vyloučení znalce rozhoduje orgán, který ho ustanovil. Vůči tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek, a účastník řízení může vadu procesního postupu soudu, která spočívá v nevyločení znalce namítat až v opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci samé. Je-li vydáno rozhodnutí o vyloučení znalce, je znalec povinen bezodkladně vrátit všechny zapůjčené podklady

⁸⁹ Znalec je na rozdíl od svědka zaměnitelný, lze ho nahradit jiným znalcem stejné odbornosti.

⁹⁰ § 11 Podjatost

- (1) Znalec (tlumočník) nesmí podat posudek (provést tlumočnický úkon), jestliže lze mýt pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům nebo k jejich zástupcům pochybnost o jeho nepodjatosti.
- (2) Jakmile se znalec (tlumočník) dozví o skutečnostech, pro které je vyloučen, oznámí to neprodleně; stejnou povinnost mají i účastníci řízení. O tom, zda znalec (tlumočník) je vyloučen, rozhoduje orgán, který jej pro podání posudku (tlumočnický úkon) ustanovil.
- (3) O tom, kdy znalec (tlumočník) může odepřít podání posudku (překlada) a kdy mu nemůže být podání posudku (překlada) uloženo, platí pro jednotlivé druhy řízení obdobně ustanovení o svědcích. –viz. zákon o znalcích a tlumočnících č. 36/1967 Sb.

⁹¹ Dörfl, L.: Zákon o znalcích a tlumočnících – komentář. Praha: C.H.Beck, 2009, str.76

⁹² Obdobně tlumočnicka.

soudu nazpět. Ustanovení § 11 odst. 3 ZnalZ umožňuje znalci odmítnout úkon ze stejného důvodu, jako smí odmítnout výpověď svědek⁹³.

4.2.2 Znalecký úkol

Soud usnesením o ustanovení znalce vymezí znalci rozsah požadovaného znaleckého posudku. Současně mu uloží lhůtu, ve které má být znalecký posudek vypracován a určí zdali jde o spěšné vypracování posudku⁹⁴. Ještě před stanovením lhůty je podle okolností nutno se znalcem projednat, zda je schopen v zamýšlené lhůtě úkon provést⁹⁵. Dále mu určí v jakém počtu výtisků má znalecký posudek odevzdat. Velice podstatné je zadání znaleckého posudku, soud musí uvážit jaké skutečnosti mají být znalcem posouzeny a pak přesně, jasně a určitě formulovat otázky, které má znalec objasnit⁹⁶. Je nutné je formulovat tak, aby se znalec zabýval jen takovými skutečnostmi, k jejichž posouzení je třeba jeho odborných znalostí. Stejně tak je nutné, aby soud poskytl znalci součinnost, například mu umožnil nahlédnout do spisu, nebo mu spis zapůjčil. Soud může kupříkladu uložit účastníkům aby se k znalci dostavili, podali mu vysvětlení, či se podrobili lékařskému vyšetření, zkoušce krve⁹⁷. Znalec sám nemá žádnou donucovací pravomoc, ale soud může ukládat sankce aby donutil účastníky k součinnosti se znalcem⁹⁸. V této souvislosti je třeba také upozornit na to, že znalci nepřisluší, aby řešil právní otázky. Může se dokonce stát, že soud znalci takovou otázku položí, a v takovém případě by měl znalec povinnost odmítnout soudu na tuto otázku odpovědět. Znalec může dát soudu pouze odborné⁹⁹ podklady pro rozhodnutí, na jejichž základě musí soudce rozhodnout¹⁰⁰.

⁹³ Podle § 126 o.s.ř. výpověď může (svědek) odeprít jen tehdy, kdyby jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým; o důvodnosti odeprění výpovědi rozhoduje soud. Zákon tak zaručuje znalci aspoň takovou procesní ochranu, jakou zajišťuje svědkovi.

⁹⁴ Důležité z hlediska odměny znalce.

⁹⁵ Viz § 12 vyhlášky č. 37/1967 Sb.

⁹⁶ „Zadání úkolu“

⁹⁷ Nebo aby znalci třeba umožnili podrobnou prohlídku nemovitosti a poskytli potřebné doklady.

⁹⁸ Pořádková pokuta, předvedení.

⁹⁹ Například technické.

¹⁰⁰ Viz. Dörfel, L., Kratěna, J., Ort, P., Vácha, V.: Soudní znalectví aneb minimum znalostí znalce nejen v oboru ekonomika – ceny a odhady nemovitostí. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2009, str.47

4.2.3 Struktura a náležitosti znaleckého posudku

Znalecký posudek lze dělit na tři části:

1/ Nález, který obsahuje popis zkoumaného materiálu, tedy relevantních skutečností, ke kterým znalec přihlížel a ze kterých vycházel. V nálezu posudku musí znalec dostatečně identifikovat jak předmět tak dobu jeho posouzení, tím vytvoří předpoklad přesvědčivost vlastních závěrů i pro jejich možné přezkoumání.

2/ Vlastní posudek, kterým je odborné posouzení skutečností a vyjádření znalce k zadanému úkolu. Zde využije své odborné znalosti, aby poznatky, které získal odbornou prohlídkou předmětu posouzení zhodnotil a objasnil. V této části musí znalec odpovědět na všechny otázky které mu byly soudem zadány v usnesení o ustanovení znalcem.

3/ Znaleckou doložku, tedy prohlášení znalce, o tom, ve kterém seznamu znalců je zapsán a o oboru v němž je oprávněn podávat posudek, a číslo položky ve znaleckém deníku¹⁰¹.

Tyto části musí mít jak posudek písemně zpracovaný, tak i posudek podávaný ústně do protokolu. Písemný znalecký posudek musí být sešit, jeho jednotlivé strany očíslovány, sešivací šňůra připevněna k poslední straně posudku a přetištěna znaleckou pečeti. *„Otisk znalecké pečeti je znalec oprávněn připojit na písemný znalecký posudek a to ke svému podpisu a k přetištění sešivací šňůry, kterou je posudek spojen. Jiný způsob použití znalecké pečeti je nepřipustný¹⁰²“*. Znalec má povinnost písemný posudek na požádání soudu osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit. Při ústním posudku podaném do protokolu se uvádějí tytéž údaje, které jsou předmětem znalecké doložky. Znalec je povinen vypracovat znalecký posudek osobně. Vyžaduje – li to povaha věci, je znalec oprávněn přibrat konzultanta, k posouzení dílčích otázek. Z textu zákona¹⁰³ vyplývá, že konzultant může být přibrán pouze na posouzení dílčích otázek¹⁰⁴, a v případě, že by konzultant řešil podstatné otázky posudku, pak by se jednalo o znalecký posudek, který znalec podal v rozporu se svým znaleckým

¹⁰¹ § 15 zákona č.36/1967 Sb.: Znalci jsou povinni vést znalecký deník. Do deníku zapisují provedení všech posudků, jejich předmět, pro koho byla činnost provedena, výši odměny a výloh a den jejich proplacení, § 8 vyhlášky 37/1967 Sb.

¹⁰² Vacura, J.: Práva a povinnosti znalců. 2.vydání. Brno: Ústav soudního inženýrství, 1978, str.32

¹⁰³ Viz § 10 zákona č. 36/1967

¹⁰⁴ Například u ocenění nemovitosti k ocenění vzácných porostů.

oprávněním, čímž by byl znalecký posudek stížen podstatnou vadou. Okolnost přibrání konzultanta, spolu s důvody musí znalec uvést v posudku. S pomocí konzultanta musí souhlasit orgán, který znalce ustanovil¹⁰⁵. Odpovědnost za znalecký posudek jako celek zůstává znalci, a to včetně té části posudku, o níž bylo konzultováno. Poté, co znalec zpracuje a odevzdá znalecký posudek soudu, je předvolán, aby ho soud ke znaleckému posudku vyslechl a kladl mu otázky. Otázky mohou znalci pokládat i účastníci. V pochybnostech o správnosti znaleckého posudku dá soud znalecký posudek přezkoumat jiným znalcem¹⁰⁶. Takové přezkoumání je na místě také tehdy, má-li soud k dispozici dva znalecké posudky s rozdílnými závěry o stejné otázce, a tyto rozpory se nepodařilo v řízení odstranit¹⁰⁷. Přezkoumání se vyžaduje také v řízení o určení a o popření otcovství, jestliže výsledek krevní zkoušky vyloučil muže z otcovství¹⁰⁸.

4.2.4 Znalečné

Za podání znaleckého posudku má znalec nárok na náhradu účelně vynaložených nákladů, a na odměnu - znalečné. Pokud se jedná o posudek vypracovaný pro řízení před státním orgánem pak se odměna řídí sazbami dle §16 vyhlášky č. 37/1967 Sb¹⁰⁹., podle potřebné míry odborných znalostí potřebných pro podání konkrétního znaleckého posudku. Tyto sazby jsou v rozpětí od 100 Kč za hod. do 350 Kč za hod. V konkrétních případech, které uvádí příloha výše citovaného předpisu¹¹⁰ se odměna za znalecké posudky stanovuje paušálem včetně náhrad spojených s jejich výkonem. O výši odměny rozhoduje orgán, který znalce k podání posudku ustanovil. Ve svém rozhodnutí vychází z předloženého vyúčtování znalce a hodnotí zda odměna je přiměřená co do množství vynaložené práce na posudku a dle stupně potřebné odbornosti k podání posudku, přičemž není rozhodující zda tento stupeň odborné kvalifikace znalec má, nýbrž zda byl tento stupeň kvalifikace k vypracování zadaného posudku zapotřebí.

¹⁰⁵ Dörfl, L., Kratěna, J., Ort, P., Vácha, V.: Soudní znaleství aneb minimum znalostí znalce nejen v oboru ekonomika – ceny a odhady nemovitostí. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2009, str.14

¹⁰⁶ Tzv. „vrchní dobrozdání“ či „revizní znalecké zkoumání“

¹⁰⁷ Viz. 25 Cdo 583/2001

¹⁰⁸ R 20/1967, a R 20/1980

¹⁰⁹ Ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁰ Provedení pitvy včetně příslušných histologických rozborů.

Zvýšení odměny za znalecký posudek:

Odměna znalce může být zvýšena v těchto případech :

- Je - li znalecký posudek vzhledem k okolnostem mimořádně obtížný, pak může být ve zvláště odůvodněných případech odměna výjimečně zvýšena až o 20%.
- Jde – li o znalecký posudek, kterým je přezkoumáván posudek jiného znalce, může být odměna zvýšena až o 10%.
- Byl - li znalecký úkon zadán provést spěšně, nebo v den pracovního volna nebo pracovního klidu nebo v noci, pak může být odměna zvýšena až o 50%

Snížení odměny za znalecký posudek:

Odměna znalce může být snížena v těchto případech :

- Odměna znalce může být přiměřeně zkrácena, jestliže úkon nebyl proveden řádně nebo ve stanovené lhůtě. Ve zvláště závažných případech nekvalitně podaného znaleckého posudku může být odměna zcela odepřena.
- U často se opakujících jednoduchých znaleckých posudků, které spočívají v odborném zjištění v podstatě stejných skutečností zejména v provádění zkoušek pomocí laboratorního vybavení se hranice hodinových sazeb snižují o 20%.

Pokud jsou znalecké posudky podávány mimo řízení před státním orgánem, pak je výše odměny znalce stanovena dohodou. Jak již bylo výše uvedeno má znalec právo i na úhradu účelně vynaložených nákladů. Zde jde především o cestovní náhrady, materiálové a věcné náklady, náklady za použití vypůjčeného zařízení či náklady za přibrání konzultanta, pokud s nimi vyslovil zadávající orgán souhlas.

Vyúčtování odměny a nákladů musí mít takovou formu, aby mohlo být účetním dokladem, jde o identifikační údaje znalce i zadavatele, kterému je účtováno, uvedení počtu účtovaných hodin, sazby a výše nákladů rozdělená na cestovní výdaje a hotové výdaje. Přílohou tohoto vyúčtování musí být doklady o vynaložených nákladech¹¹¹ a pokud je požadována náhrada cestovného za použití motorového vozidla, pak i kopie velkého technického průkazu od k jízdě použitého vozidla.

¹¹¹ Faktury, paragony, jízdenky.

4.2.5 Revizní znalecký posudek

U znaleckého posudku soud hodnotí přesvědčivost, úplnost posudku a logické odůvodnění znalce, ale nepřísluší mu hodnotit odborné závěry znalce co do jejich správnosti. Pokud soud dojde k závěru, že znalecký posudek je neúplný, může si vyžádat od znalce doplnění znaleckého posudku, a je-li pro soud znalecký posudek nepřesvědčivý, může požadovat vypracování revizního znaleckého posudku. Zákon nestanoví předpoklady pro nařízení vypracování revizního znaleckého posudku a ponechává je na úvaze soudu. Vždy bude záležet na konkrétní situaci a na úvaze soudu zda poté, co zpravidla proběhne slyšení ustanoveného znalce, bude mít o posudku ještě pochybnosti. Posudek lze nechat přezkoumat jiným znalcem, vědeckým ústavem nebo jinou institucí¹¹². Pokud má soud k dispozici více znaleckých posudků s různými závěry, sám se rozhodne, ze kterého z posudků bude vycházet, ale musí odůvodnit, co bere za podklad pro své rozhodnutí a proč nevychází ze závěrů druhého znaleckého posudku¹¹³.

4.3 Zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob

Občanský soudní řád obsahuje ustanovení¹¹⁴, podle kterého je každý povinen bezplatně na dotaz soudu sdělit skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí. Jde o sdělení konkrétních skutečností, které jsou podstatné pro postup soudce a pro jeho rozhodnutí. Tuto povinnost mají nejenom orgány a osoby právnické, ale i osoby fyzické, a to po novele provedené zákonem č. 238/1995 Sb. Splnění této zákonem uložené povinnosti lze vynutit prostřednictvím pořádkové pokuty¹¹⁵. Z této povinnosti jsou ale zákonně výjimky. Kromě respektování povinnosti zachovat mlčenlivost nebo tajemství¹¹⁶ může sdělení odmítnout osoba, která by takovým sdělením způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě, nebo osobám blízkým¹¹⁷. Nedá se říci, že by šlo o

¹¹² § 127 odst. 2 o.s.ř.

¹¹³ Viz. 30 Cdo 222/2001

¹¹⁴ § 128 o.s.ř.

¹¹⁵ § 53 o.s.ř.

¹¹⁶ § 124 o.s.ř.

¹¹⁷ § 116 Obč.z.

zvláštní důkazní prostředek¹¹⁸, a to proto, že sdělení mohou být učiněna buď písemně, tedy ve formě listiny, nebo ústně, podobně jako svědecká výpověď. Postavení osoby je tedy obdobné jako je postavení svědka, ale o svědka v pravém smyslu nejde, protože zprávy a sdělení, které v tomto případě osoba předává nejsou informacemi o tom, co tato osoba vnímala svými smysly.

Zprávy a vyjádření orgánů, fyzických i právnických osob řadíme opět mezi důkazy nepřímé. Smyslem ustanovení § 128 o.s.ř. je získat tímto způsobem informace a údaje, ke kterým například nemají přístup samotní účastníci, nebo je nemohou prokázat. Takovou skutečností, která má význam pro řízení a rozhodnutí je například sdělení ceny akcií organizátorem mimoburzovního trhu¹¹⁹, nebo zjištění majitele ohledně vkladu u spořitelny¹²⁰. Jde především o informace, které nejsou běžně přístupné, a nezodpovězení takového dotazu lze posoudit jako hrubé ztěžování postupu soudu podle § 53 odst. 1 o.s.ř., za které lze uložit pořádkovou pokutu až do výše 50 000,- Kč.

Zprávy a vyjádření orgánů, fyzických i právnických osob soud hodnotí stejně jako ostatní důkazy podle zásady volného hodnocení důkazů. Od zpráv a vyjádření o rozhodných skutečnostech musíme ale odlišit ustanovení § 127 odst. 4 o.s.ř., které upravuje potvrzení a odborné vyjádření. Rozdíly jsou následující: za vypracování potvrzení či odborného vyjádření náleží zhotoviteli finanční náhrada, a naproti tomu u zpráv a vyjádření dle § 128 o.s.ř. je poskytovatel zprávy povinen sdělit informaci soudu bezplatně, má tedy nárok pouze na náhradu výdajů dle § 139 o.s.ř., ale nikoliv na odměnu¹²¹. Další rozdíl tkví v tom, že osoba podle ustanovení § 128 o.s.ř. informace o skutečnostech soudu pouze sděluje a nepřidává k nim žádné odborné hledisko, narozdíl od § 127 odst. 4 o.s.ř., kde posouzení tkví právě v odborném nadhledu poskytovatele.

4.3.1 Přezvědná osoba

Dále je třeba odlišit případ, kdy soud chce znát pouze názor, tedy mínění určité osoby ohledně projednávané věci, jde o tzv. "přezvědnou osobu". S přezvědnou osobou

¹¹⁸ I když znění zákona jej jako zvláštní důkazní prostředek v § 125 o.s.ř. uvádí.

¹¹⁹ R 60/1999 (Winterová, A. a kol.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou, Praha: Linde, 2007, str.284).

¹²⁰ R 38/1983 (Winterová, A. a kol.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou, Praha: Linde, 2007, str.117 a str.284).

¹²¹ Opět obdobné postavení jako svědci, kteří mají nárok na svědečné.

se můžeme setkat například v ustanovení § 178 odst. 2 o.s.ř., které počítá s názorem orgánu vykonávajícího sociálně – právní ochranu dětí na vhodnost zamýšleného opatření ohledně nezletilého dítěte. V tomto případě ale orgán sociálně – právní ochrany dětí sděluje svůj vlastní názor a nikoli skutečnosti o kterých mluvíme v § 128 o.s.ř.

4.4 Listiny

Občanský soudní řád výslovně nedefinuje pojem listiny, ale ve znění ustanovení § 134 o.s.ř. mluví o veřejných listinách. Listiny tedy můžeme dělit na listiny veřejné a listiny soukromé. Veřejnou listinou je dle § 134 listina vydaná soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné. „*Listinami, které zvláštní předpis prohlašuje za veřejné, aniž by byly vydány státním orgánem, jsou např. notářské zápisy a jejich stejnopisy, výpisy z notářských zápisů a listiny o ověření (srov. § 6 NotZ). Veřejnými listinami jsou také exekutorské zápisy (srov. § 79 odst. 7 EŘ)*¹²²“. Pokud toto znění zákona zobecním, lze tedy říci, že veřejnou listinou je jakákoliv listina, kterou vydal státní orgán nebo jiný oprávněný orgán, a která požívá veřejné víry (tedy se předpokládá správnost takové listiny, a to až do doby, kdy se prokáže opak). Listiny ostatní, nevyjmenované ve výše citovaném ustanovení jsou listinami soukromými, jde tedy o negativní vymezení soukromých listin.

Listiny jako takové obecně patří k nejspolehlivějším důkazům, a existují dokonce i případy, kdy je nelze nahradit. Příkladem může být vydání směnečného či šekového platebního rozkazu, který je podmíněn předložením směnky či šeku v prvopisu. Za podmínek § 115a zákon umožňuje, aby soud rozhodl pouze na základě listinných důkazů. Listinný důkaz je důkazem nepřímým. Pokud bychom se chtěli pokusit o definici listiny, tak by listinami byly zprávy, které jsou zachycené písemně na movitém podkladu, který lze soudu předložit, a taková zpráva musí být podepsána vystavitelem. Co se týče movitého podkladu, na kterém se zpráva nalézá, mělo by jít o takový podklad, na kterém bývají běžně takové zprávy zachycovány, například papír, pergamen. Hlavní podmínkou je to, že musí být možné předložit tento podklad soudu. Pokud by šlo o jiný, než movitý podklad, příkladem by byly zprávy vytesané do skály,

¹²² Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád – komentář, Praha: C.H.Beck. 2009, str.929

stromu, nebo zdi domu, nebo pokud by sice byla informace zachycena na movitém podkladě, ale ne na takovém, na kterém se zprávy běžně podávají¹²³, tak by nešlo o listinu, ale o důkaz ohledáním.

4.4.1 Veřejné listiny

Jak jsem již výše uvedla, mezi veřejné listiny můžeme počítat například notářské zápisy, jejich stejnopisy, nebo exekutorské zápisy, ale kromě nich má povahu veřejné listiny i doručenko prokazující doručení písemnosti soudu¹²⁴, nebo protokol o jednání, za předpokladu, že mají zákonem stanovené náležitosti. Veřejná listina je v první řadě zkoumána ohledně pravosti. Pravost listiny znamená, jestli byla listina skutečně vydána tím, kdo je uveden jako její vystavitel. Pokud je listina pravá, potvrzuje, že jde opravdu o prohlášení orgánu, který ji vydal. Za druhé lze veřejnou listinu zkoumat z hlediska pravdivosti a zde se uplatní ustanovení § 134 o.s.ř., které obsahuje právní domněnku pravosti veřejné listiny i pravdivosti jejího obsahu. Obsah veřejné listiny, tedy to, co listina osvědčuje či potvrzuje je nutné považovat za pravdivé, dokud není prokázán opak. Co se týče otázky pravosti obsahu veřejných listin existují podle teorie dva různé názory. První říká, že pokud soud shledá veřejnou listinu pravou, není již oprávněn zkoumat tuto listinu z hlediska správnosti jejího obsahu. Druhý názor, který převažuje v současné právní praxi, zastává stanovisko, že soud je oprávněn zkoumat nejen pravost veřejné listiny, ale u těch listin, které něco osvědčují nebo potvrzují, je oprávněn zkoumat i správnost jejich obsahu. U těchto listin je tedy připuštěn důkaz o tom, že jejich obsah neodpovídá skutečnosti. Oproti tomu u listin, které obsahují autoritativní výrok o rozhodnutí nebo nějaké autoritativní prohlášení státního orgánu, soud tuto pravomoc nemá, a je tedy povinen vycházet ze správnosti jejich obsahu¹²⁵.

Pokud chybějí u písemností sepisovaných notářem formou notářského zápisu ty náležitosti, bez kterých by nebylo možné poznat formu notářského zápisu, účastníky, nebo jiné náležitosti notářského zápisu (např. potvrzení o tom, že zápis byl po přečtení účastníky schválen), nelze tuto písemnost považovat za notářský zápis, a tedy ani za

¹²³ Deska stolu, tetování.

¹²⁴ Viz. § 50f odst. 3 o.s.ř.

¹²⁵ Schelleová, I. a kolektiv, *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia 2006, str.522

veřejnou listinu ve smyslu § 6 NotZ¹²⁶. Stejně tak musí protokol o jednání obsahovat zákonem stanovené náležitosti, a pouze tehdy lze považovat za veřejnou listinu¹²⁷. Účastník, který tvrdí něco jiného oproti údajům uvedeným v protokole je povinen své tvrzení prokázat. V takovém případě by bylo povinností odvolacího soudu aby prošetřil správnost zpochybňujících tvrzení¹²⁸. Obdobná úprava se týká i doručanky¹²⁹.

4.4.2 Soukromé listiny

Soukromou listinou je každá listina, která nepatří mezi listiny veřejné. Soukromou listinou může být třeba dopis, smlouva, dlužní úpis, cenný papír¹³⁰. U soukromé listiny lze pouhou námitkou zpochybnit jak pravost takové listiny, tak pravdivost jejího obsahu. U soukromé listiny musí soud vždy zkoumat jak její pravost, tak i pravdivost toho, co listina obsahuje. Pravá je ta listina, která skutečně pochází od vystavitele listiny, který listinu podepsal. Jde o pravý projev vůle vystavitele. Zda je ale listina pravdivá, tedy, zda to, co listina obsahuje odpovídá skutečnosti, posoudí soud, když vychází z výsledků dokazování. Mezi soukromé listiny můžeme ale řadit i kvitanci, tedy potvrzení věřitele o tom, že dluh byl zcela či částečně splněn. Kvitance je listinou, která má prokázat, že dlužník splnil svůj dluh. Kvitance má ale v rámci soukromých listin zvláštní postavení, neboť ji lze vyvrátit důkazem opaku, „*zejména pokud věřitel tvrdí, že kvitance byla zfalšována, vydána omylem apod.*“¹³¹.

Rozdíl mezi veřejnou a soukromou listinou je tedy v důkazní síle a to je také důvodem, proč je okruh veřejných listin přesně stanoven zákonem. U veřejné listiny, pokud ji soud má za pravou a ani nemá důvodné pochybnosti o jejím obsahu, již účastníkovi nestačí pouze obsah listiny popřít, ale musí uvést důkazy o nepravdivosti této veřejné listiny. Vychází to z předpokladu, že orgány, které vydávají veřejné listiny by jen tak nepotvrdily skutečnost, o jejíž existenci by se řádně nepřesvědčily. V porovnání s tímto převládají názory týkající se soukromých listin, že pravdivost soukromé listiny lze zpochybnit pouhou námitkou, a pak je na tom účastníkovi řízení,

¹²⁶ Viz. Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád s judikaturou a souvisejícími předpisy. Praha: C.H.Beck, 2004, str.336, obdobně R 61/1977

¹²⁷ § 134 o.s.ř.

¹²⁸ SJ 6/1999

¹²⁹ SJ 127/1998

¹³⁰ Vyjma státních dluhopisů.

¹³¹ Schelleová, I. a kolektiv, Civilní proces. Praha: Eurolex Bohemia 2006, str.523

který se obsahu listiny dovolává, aby prokázal její pravost i pravdivost jejího sdělení. S těmito názory polemizuje J.Macur¹³², a jeho argumentům budu věnovat pozornost na dalších stránkách mé práce¹³³. Rozdíl mezi soukromou listinou a listinou veřejnou je tedy v tom, že důkazní břemeno u soukromé listiny leží na tom účastníkovi, který se dovolává jejího obsahu a naproti tomu u veřejné listiny leží důkazní břemeno na té osobě, která obsah této listiny popírá.

Je otázkou, zda-li je ve všech případech nutné předložit soudu originál listiny, které se účastník dovolává. Taková povinnost není v zákoně stanovena, a to například proto, že účastník často ani nemá originál listiny k dispozici. Soud může samozřejmě účastníkům uložit povinnost předložit originál listiny nebo notářsky ověřenou kopii a stejně tak může uložit i jiným osobám, aby potřebnou listinu přeložily¹³⁴. V praxi se lze setkat i s případem, kdy druhý z účastníků namítá, že listinu neobdržel. Odeslání listiny je také proto vhodné vždy prokazovat potvrzením pošty o převzetí zásilky. Otázkou ale zůstává, jak se vyrovnat s námitkou účastníka, že dotyčná zásilka, kterou poštou obdržel byla prázdná a listinu neobsahovala. Jde samozřejmě o ojedinělé případy, ale chtěla bych se nad tímto problémem chvíli zastavit. První případ by byl, že by zásilka neobsahovala předmětnou listinu vůbec a byla by zcela prázdná. V takovém případě by se mohlo z údajů o zásilce na poště zjistit jaká byla váha zásilky (váha bývá uvedena i přímo na obálce při doporučeném odeslání), a při zvážení samotné obálky by bylo evidentní, že opravdu nic neobsahovala. Složitější situace nastává v případě, kdy zásilka sice prázdná není, ale to, co obsahuje, není žádanou listinou. Dalo by se uvažovat o tom, že prázdný nebo popsáný, či potištěný papír váží různě, a pak by bylo možné opět došlou zásilku zvážit a oproti tomu zvážit zásilku, která listinu skutečně obsahuje. Odesílatel by mohl námitku „prázdné zásilky“ vyvrátit ještě třeba přítomností nestranné osoby při odeslání zásilky.

¹³² J.Macur, Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení, v: Právní rozhledy. 2/2001

¹³³ Kapitola Předpoklady podání důkazu listinou.

¹³⁴ Viz. § 129 odst. 2 o.s.ř.

4.4.3 Ostatní dělení listin

Listiny můžeme dále členit na listiny s konstitutivními účinky¹³⁵, které zakládají právní vztah. Mezi takové listiny by patřily například cenné papíry, písemné testamenty, písemné smlouvy či písemné výpovědi. Protipólem konstitutivních listin jsou listiny důkazní¹³⁶, které nás zpravují o určitých skutečnostech, stavu, nebo i myšlenkovém procesu. Takovými listinami jsou například osvědčení o narození, osvědčení o úmrtí, kvitance, písemná svědectví nebo dopisy či deníky. Dále lze listiny rozlišovat na originální (šlo by třeba o původní vyhotovení úředního rozhodnutí), druhopisy listin (například druhopisy rozsudků a usnesení), poté opisy listin či ověřené opisy, nebo pouhé výtahy z listin.

4.4.4 Předpoklady podání důkazu listinou

Jak jsem již výše uvedla, existují dvě kritéria hodnocení pro podání důkazu listinou, a to pravost a pravdivost listiny. Pravost listiny znamená, že opravdu pochází od vystavitele a jestliže byla taková listina vystavená jinou osobou, než která je v ní jako vystavitel uvedena, jde o listinu nepravou, tedy zfalšovanou. Jsou-li v takové listině cíleně uvedeny nesprávné údaje o jejím vystaviteli, je zpravidla nesprávný i obsah listiny. Je-li zpochybněna pravost listiny, musí pravost dokázat strana, která se listiny dovolává. Výjimku tvoří veřejné listiny u kterých se uplatňuje zákonná presumpce jejich pravosti. Jestliže účastník pouze formálně popře pravost veřejné listiny, pak soud takový úkon pomine a hledí na něj, jako kdyby ho účastník neučinil. Jestliže ale vzniknou objektivně důvodné pochybnosti o pravosti veřejné listiny, je povinností soudu jak na návrh, tak i bez návrhu vyzvat vystavitele veřejné listiny, aby se k pravosti této listiny vyjádřil. Jestliže ale vyjádření státního orgánu neodstraní pochybnosti o pravosti veřejné listiny, je procesní strana, která tuto listinu uplatňuje jako důkaz ve svůj prospěch, povinna podat plný důkaz pravosti listiny a nese v tomto směru důkazní břemeno. Druhá strana, která pravost veřejné listiny popírá, nemusí

¹³⁵ Listiny dispozitivní.

¹³⁶ Listiny osvědčovací.

v tomto případě dokazovat, že listina není pravá¹³⁷, a nenese tedy v tomto směru žádné důkazní břemeno¹³⁸.

U soukromých listin nastává důkazní povinnost pro stranu, která se takové listiny dovolává již za situace, kdy druhá strana pouze formálně popře pravost podpisu na listině. Český civilní proces nezná žádnou právní domněnku pravosti soukromé listiny. Důkaz pravosti listiny by se pak mohl zdařit například za pomoci grafologického posudku, v krajním případě svědectvím osoby, která byla přítomna podepsání dotyčné listiny. A je-li takový důkaz podán, uplatní se již skutková domněnka správnosti obsahu. Lze totiž dovést, že ten, kdo text podepsal, mínil podepsat prohlášení, jehož je sám autorem. Stejně tak může účastník popřít správnost obsahu soukromé listiny, a jestliže se poté druhému účastníkovi nepodaří podat plný důkaz správnosti této listiny, nelze jí přiznat žádnou důkazní sílu. S tímto problémem polemizuje J.Macur ve výše citovaném článku¹³⁹, a říká, že nelze zjednodušeně předpokládat, že pouhým popřením pravosti, správnosti či úplnosti smlouvy osobou, proti níž listina svědčí, ztrácí listina jakoukoli důkazní sílu¹⁴⁰. Také uvádí, že v jiných zemích se s takto zjednodušeným pojetím nelze setkat. Jako příklad uvádí rakouský a německý civilní soudní řád, ve kterých soukromá listina, která je vyhotovitelem listiny podepsána poskytuje plný důkaz o tom, že pochází od vyhotovitele. Ani v těchto případech se ale právní domněnka nevztahuje na samotnou pravost podpisu, ale za předpokladu, že pravost podpisu na listině byla prokázána se uplatní právní domněnka pravosti listiny. Pokud ale některá ze stran tvrdí, že vedle písemné smlouvy existovala ještě ústní dohoda, kterou byla smlouva doplněna, musí toto své tvrzení prokázat. J.Macur doplňuje, že v současném životě je soukromá listina „*zpravidla jediným důkazním prostředkem, jímž oprávněná osoba může dokázat, že proběhlo určité smluvní jednání*“¹⁴¹ a kdybychom vycházeli z formalistického názoru, že „*ten, proti němuž soukromá listina svědčí, může tuto listinu zcela zbavit její důkazní síly prostě tím, že ji formálně popře, dostal by se zpravidla předkladatel soukromé listiny do důkazní nouze*“¹⁴². K písemnému prohlášení v soukromé listině přistupují strany právě proto, aby nade vší pochybnost mohlo být

¹³⁷ Resp. že je zfalšována.

¹³⁸ Viz. Macur, J.: Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2/2001, str.61

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Viz. tamtéž, str.63

¹⁴¹ Tamtéž, str.64

¹⁴² Tamtéž, str.64

v budoucnosti prokázáno to, co je uvedeno v listině. Kdyby pravost, správnost a úplnost písemné smlouvy¹⁴³ bylo možno pouze formálně popřít, a listina by tak ztratila všechnu důkazní sílu, „bylo by to v rozporu se samotným smyslem a účelem takové listiny, a tedy také v rozporu s vůlí zákonodárce a platným právním řádem¹⁴⁴“.

4.4.5 Provedení důkazu listinou

Provádění důkazů se liší svou náročností podle toho, o jaký důkazní prostředek jde. Listinné důkazní prostředky jsou na provádění nejméně náročné, protože důkaz listinou se provádí tak, že předseda senátu při jednání přečte nebo sdělí její obsah. Účastníkům umožní soud nahlédnutí do listiny, a stejně tak bude nahlédnutí do listiny umožněno i vystaviteli listiny, neboť ten může potvrdit, zda je listina pravá. Praxe soudů ale bývá taková, že soudce listinu obvykle pouze vyjme ze spisu, zaprotokoluje, že se určitá listina čte k důkazu, a listinu zase do spisu mezi přílohy jedné nebo druhé strany založí. Tento postup má své odůvodnění, protože s obsahem listiny se mohou strany před jednáním zcela bez problému seznámit nahlédnutím do spisu¹⁴⁵. Má-li listinu potřebnou pro dokazování u sebe třetí osoba, je soud oprávněn uložit jí, aby tuto listinu soudu předložila¹⁴⁶. Jde o vydávací povinnost každého, a tato povinnost je tvořena obdobně jako svědecká povinnost¹⁴⁷. Soud si listinu vyžádá i v případě, že se listina nachází u jiného soudu nebo orgánu.

4.5 Ohledání

Dalším důkazním prostředkem, který je v praxi často využíván pro svoji bezprostřednost je ohledání. Ohledání je upraveno v § 130 o.s.ř. Jde o přímý důkazní prostředek, který soudu umožňuje vlastním pozorováním učinit přímý poznatek o určité skutečnosti. Nevýhodou ohledání je to, že lze použít jen v případech, kdy je předmětem

¹⁴³ Kvitance, uznání dluhu apod.

¹⁴⁴ Macur, J.: Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2/2001, str.64

¹⁴⁵ Viz. Jirsa, J., Vávra, L., Janek, K., Meduna, P.: Klíč k soudní síni – příručka pro začínající soudce a advokáty. Praha :LexisNexis, 2006, str.356

¹⁴⁶ Tzv.ediční povinnost.

¹⁴⁷ § 129 odst. 2, § 139 odst. 3 o.s.ř.

dokazování taková skutečnost, kterou lze vnímat smysly – např. stav automobilu. Předmětem ohledání může být jakákoliv věc – movitá nebo nemovitá, nebo i osoba popř. lidské tělo. „*K prohlídce fyzické osoby smí soud přistoupit jen tehdy, lze-li je provést bez jakéhokoliv zásahu do fyzické integrity osoby, tedy i bez nutnosti odkládat oděv*¹⁴⁸“. Pokud soud zjistí, že k ohledání je třeba odborných znalostí, pověří tímto ohledáním soudního znalce.¹⁴⁹

Ohledání může soud provádět na návrh nebo i bez návrhu. Způsob, jakým bude ohledání provedeno určuje soud před nařízením ohledání, podle povahy ohledávaného předmětu. Pokud jde o ohledání věci movité, tak jde zpravidla o ohledání předmětu, který je možno dopravit k soudu. Ohledání takového předmětu se provádí při jednání. V protokole se průběh důkazu a především vlastnosti ohledávaného předmětu přiměřeně popíší. Nemusí vždy jít o jednoduché případy – například spory mezi výrobcí střešních tašek, nebo spory týkající se návrhů na obal výrobků (soudce musí rozhodnout, zda se jedná o výrobky zaměnitelné či nikoliv, a tedy právo nebylo porušeno a to pak pojmout do výroku a řádně odůvodnit). Za účelem ohledání upravuje zákon ediční povinnost, která může být soudem uložena komukoliv, kdo má ve svém držení předmět ohledání. Splnění této povinnosti lze vynucovat uložením pořádkové pokuty. Jestliže v důsledku zaviněného nesplnění ediční povinnosti vznikly zbytečně jednotlivým účastníkům nebo státu náklady řízení, může soud¹⁵⁰ uložit povinnost k náhradě těchto nákladů tomu, kdo měl věc předložit¹⁵¹. Je-li k ohledání třeba odborných znalostí, nebo v případě, že mají být výsledky ohledání podkladem pro podání znaleckého posudku, umožňuje ustanovení § 127 odst. 3 o.s.ř. aby soud uložil účastníku řízení, popřípadě někomu jinému, kdo věc má u sebe, aby ji předložil znalci, aby mu podal vysvětlení, případně něco vykonal nebo snášel.

Movitými věcmi, jejichž ohledání se provádí mimo budovu soudu jsou věci větších rozměrů, jejichž dopravení k soudu není dost dobře možné. Pokud je předmětem ohledání věc nemovitá, nebo místo, kde došlo k události, která je pro probíhající řízení významná, provádí se ohledání přímo na místě, kde se daná nemovitost nebo jiné místo nachází. Může jít například o ohledání budovy, místa havárie, pracovního úrazu apod.

¹⁴⁸ Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád – komentář, Praha: C.H.Beck. 2009, str. 907

¹⁴⁹ § 127 o.s.ř.

¹⁵⁰ Podle § 147 odst. 2 a § 148 odst. 2 o.s.ř.

¹⁵¹ Škárová, M. a kol.: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 4.aktualizované vydání. Praha: Linde, 2009, str. 310

Provedení takového důkazu bude sice náročné, a to hlavně z časových důvodů¹⁵², ale co se techniky dokazování týká, nejedná se o náročný důkaz, neboť soudce jednoduše zachycuje určitý stav, který by v jednacích sání byl těžko popsitelný bez skutečné prohlídky ohledávané věci (stavu)¹⁵³. K takovému ohledání je ale nanejvýš nutné předvolat ty osoby, které je třeba vyrozumět o jednání. Pokud by totiž došlo k porušení práva účastníků a jejich zástupců účastnit se místního ohledání a mít možnost sledovat jeho průběh, musel by soud ohledání buď opakovat, anebo by takový důkaz nemohl v řízení použít. To samé platí i pro případ, když se koná ohledání na nemovitosti, která je ve vlastnictví jedné ze stran řízení, kdy by strana odmítla vpustit do nemovitosti protistranu, nemohl by soud použít v řízení výsledky takového ohledání. I zde lze samozřejmě použít pořádková opatření podle § 53 odst. 1 o.s.ř. a zabránit tak ztěžování postupu řízení. Takový postup by nebyl ani v rozporu s Listinou základních práv a svobod, neboť v článku 12 odst. 3 je připuštěna výjimka z práva na nedotknutelnost obydlí a to na základě zákona v případě, že jde o zásah nezbytný pro ochranu práv a svobod druhých.

4.5.1 Dokazování podle vzorku zboží

Ohledání vzorku zboží, jehož výrobou mohlo být porušeno právo z duševního vlastnictví je upraveno v § 133b o.s.ř. Podstatné je, aby ohledávaný vzorek zboží byl přiměřený. Ustanovení § 133b o.s.ř. je výsledkem transpozice úpravy obsažené v článku 6 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29.4.2004 o dodržování práv duševního vlastnictví. Podle citovaného ustanovení přijmou soudy členských států jako dostatečný důkazní prostředek pouhý reprezentativní vzorek zboží, jehož výrobou bylo porušeno právo z duševního vlastnictví. „Zjištění, která soud učinil na základě ohledání vzorku zboží¹⁵⁴, jsou podkladem pro závěr o skutkovém stavu věci ve vztahu k veškerému zboží – vše samozřejmě za předpokladu, že vzorek a zbývající zboží jsou věcmi identickými¹⁵⁵“. Pokud nastane situace, že věc nebo místo, které má

¹⁵² Cesta soudce na místo ohledání, vlastní ohledání, zachycení ohledávaného stavu, návrat z ohledání, přepis kazety se záznamem z ohledání.

¹⁵³ Viz. Jirsa, J., Vávra, L., Janek, K., Meduna, P.: Klíč k soudní síni – příručka pro začínající soudce a advokáty. Praha: LexisNexis, 2006, str. 357

¹⁵⁴ Např. že jde o napodobeninu originálu autorského díla.

¹⁵⁵ Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád – komentář, Praha: C.H.Beck. 2009, str.928

být ohledáno se nachází ve značné vzdálenosti od sídla soudu, je zde možnost nechat provést ohledání dožádaným soudem.

4.5.2 Protokol o ohledání

O každém ohledání je nutné pořídít protokol. Průběh dokazování (obecně) se podle § 40 o.s.ř. zaznamenává ve formě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu, který je součástí spisu. Pokud se jedná o ohledání věci movité, která byla k soudu dopravena, nadiktuje předseda senátu výsledek ohledání přímo do protokolu o jednání. V případě, že je ohledání prováděno mimo budovu soudu, tedy v místě, kde se nachází předmět ohledání, je nutné pořídít o ohledání nejen protokol, ale je vhodné ho doplnit fotodokumentací, nákresem místa, popřípadě videozáznamem. Při provádění důkazů musí předseda senátu provést důkaz nejen protokolem o ohledání, ale i přiloženou fotodokumentací, která je součástí spisu. Účastníci mají právo se vyjádřit k důkazu ohledání, stejně jako ke všem ostatním provedeným důkazům.

4.6 Výslech účastníků

Výslech účastníků je v občanském soudním řádu výslovně uveden jako zvláštní důkazní prostředek. Tento důkazní prostředek je ale třeba odlišit od přednesů účastníků. Účastníci řízení pomáhají soudu poznat skutečnosti potřebné k právnímu posouzení projednávané věci, a v tomto směru mají tzv. povinnost tvrzení. Rozdíl mezi tvrzením účastníků v jejich výpovědi k důkazu spočívá v tom, že „*tvrzení tvoří předmět dokazování, tedy to, co se dokazuje, kdežto výpověď účastníků je procesním důkazním prostředkem o důležitém a nepochybném tvrzení účastníků, tedy to, čím se dokazuje*¹⁵⁶“. Důkazním prostředkem je pouze takový výslech účastníků, „*který soud zvlášť jako procesní důkaz nařídil k prokázání tvrzených skutečností*¹⁵⁷“.

Důkaz výslechem účastníků je jedním z důkazních prostředků, které slouží ke zjištění skutečného stavu věci, ale svou povahou jde o důkazní prostředek zvláštní,

¹⁵⁶ Handl, V., Rubeš, J.: Občanský soudní řád – komentář. Praha: Panorama, 1985, § 131

¹⁵⁷ Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní – 5. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde, 2008, str.268 až 269

neboť podle zákona ho soud může nařídit jen v případě, že dokazovanou skutečnost nelze prokázat jinak a jestliže s tím účastník, který má být vyslechnut souhlasí¹⁵⁸, popřípadě sám navrhl důkaz vlastní výpovědí. Tím je tedy tento důkazní prostředek upraven jako důkazní prostředek podpůrné povahy. Tato úprava byla učiněna novelou občanského soudního řádu¹⁵⁹, která s účinností od 1.1.2001 změnila koncepci výslechu účastníka a vrátila důkaz účastnickou výpovědí na jeho tradiční místo. V občanském soudním řádu z roku 1950 nebyl výslech účastníka řízení výslovně upraven, byť byl soudní praxí pravidelně připouštěn. Na právní úpravu výslechu účastníka můžeme narazit až v občanském soudním řádu z roku 1963 a v teorii a soudní praxi se postupně vytvořilo pojetí, které bylo v rozporu s tradičním chápáním tohoto důkazního prostředku. Souviselo to s deformovaným pojetím zásady materiální pravdy, že výslech účastníka řízení je základem dokazování. V okolnosti, že soud vydal meritorní rozhodnutí, aniž by vyslechl účastníka, byl často spatřován důvod pro zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu a k vrácení věci k dalšímu řízení, i v případě, že byl skutkový základ spolehlivě zjištěn, např. listinnými důkazy¹⁶⁰. Velká novela občanského soudního řádu¹⁶¹ učinila z tohoto důkazního prostředku důkaz okrajový, což lze považovat za logický krok, protože nelze předpokládat, že by se předseda senátu dozvěděl od účastníka z jeho výpovědi něco jiného, než ze žaloby či vyjádření k žalobě.

4.6.1 Průběh výslechu účastníka

Výslech účastníka probíhá obdobně jako výslech svědka¹⁶². Z toho důvodu je i formálně odlišen od účastnických přednesů tím způsobem, že účastník je vyslýchán ze svědeckého místa, zatímco běžné přednesy účastníka podává z lavice vyhrazené pro stranu žalovanou nebo žalující. Statutární zástupce právnické osoby má být v řízení,

¹⁵⁸ To neplatí v řízeních uvedených v § 120 odst. 2 o.s.ř. a v řízení o rozvod manželství, nebo v řízení o zrušení, neplatnosti nebo neexistenci partnerství.

¹⁵⁹ Zákon č. 30/2000 Sb.

¹⁶⁰ Viz. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád – komentář, Praha: C.H.Beck. 2009, str.909

¹⁶¹ Viz. zákon č. 30/2000 Sb.

¹⁶² § 131 odst. 2 o.s.ř., § 126 odst. 3 o.s.ř.

jehož účastníkem je tato právnická osoba slyšen jako účastník řízení, nikoliv jako svědek¹⁶³.

Během samotného výslechu účastníka řízení postupuje soud podobně jako při výslechu svědka. Co se týče osobních, rodinných, nebo pracovních poměrů účastníka, poučí soud účastníka o tom, že má vypovídat pravdu a nic nezamlčovat. Oproti ustanovení § 126 o.s.ř. podle kterého je poučován svědek, že musí vypovídat pravdu, účastník by podle § 131 o.s.ř. měl vypovídat pravdu. Rozdíl je patrný zejména v možných následcích nepravdivé výpovědi svědka či účastníka. Svědkovi v takovém případě hrozí trestní stíhání pro trestný čin křivé výpovědi, ale účastníkovi žádná trestní sankce nehrozí. Co účastníkovi hrozí v případě nepravdivé výpovědi, jestliže její nepravdivost bude v řízení prokázána je zpravidla nepříznivé rozhodnutí ve věci. Dalším rozdílem oproti svědecké výpovědi je skutečnost, že účastník nemá povinnost před soudem vypovídat, a také ho nelze k takové výpovědi nutit. Účastník může stejně tak odmítnout odpovědět na jednotlivě položenou otázku, což soud pouze zaprotokoluje. Výslech účastníka je vyloučen stejně jako výslech svědka v případě, že by tím účastník porušil zákonem stanovenou nebo státem uznanou povinnost mlčenlivosti.

Výslech účastníka musí být proveden vždy ústně. Jakékoliv písemné prohlášení účastníka nelze považovat za jeho výpověď. Účastnický výslech lze stejně jako u výslechu svědka dělit na část ad generalia a část ad specialia. Soud účastníka vyzve, aby souvisle vylíčil vše, co ví o předmětu výslechu, a poté, co účastník se svou výpovědí skončí a předseda senátu ji zaprotokoluje, jsou účastníkovi kladeny doplňující otázky ze strany soudu, a poté ostatními účastníky nebo jejich zástupci. Pro provádění výslechu platí stejný procesní postup jako pro výslech svědka¹⁶⁴. Účastník ale nemá, na rozdíl od svědka, právo na náhradu nákladů, které mu v souvislosti s jeho výpovědí vznikly. Tyto náklady jsou součástí celkových nákladů řízení.

¹⁶³ § 126 odst. 4 o.s.ř.

¹⁶⁴ § 126 odst. 3 o.s.ř.

4.6.2 Nezletilé dítě jako účastník řízení

V případě, že účastníkem řízení je nezletilé dítě, které je schopno samostatně zformulovat své názory, je povinností soudu, aby postupoval tak, že bude zjištěn názor dítěte na věc. Tuto povinnost ukládá Úmluva o právech dítěte¹⁶⁵, a to ve všech záležitostech, které se dítěte týkají. Názorům dítěte musí být věnována pozornost, a to zejména s ohledem na věk a rozumovou úroveň dítěte. Především je nutné dát dítěti možnost, aby bylo slyšeno v každém soudním¹⁶⁶ řízení, které se ho dotýká a to buď přímo nebo prostřednictvím zástupce dítěte nebo příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí¹⁶⁷.

5. Důkazní prostředky neupravené v o.s.ř.

Jak jsem již výše uvedla, občanský soudní řád uvádí možné důkazní prostředky pouze demonstrativně a soud může, je-li toho třeba k prokázání určité skutečnosti použít i jiných důkazních prostředků. Narozdíl od civilních soudních řádů jiných zemí, které v podstatě pozitivně vymezují použitelné důkazní prostředky, český občanský soudní řád obsahuje obecnou klauzuli, podle které za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci¹⁶⁸. Toto ustanovení má svoji účelnost, neboť při poměrně úzkém chápání pojmu listin umožňuje, aby soud jako důkaz použil i různá schémata, grafy, plány, statistické tabulky apod., které charakter listiny nemají¹⁶⁹.

Některé zákony přímo zmiňují jiné důkazní prostředky. Ve věcech sociálního zabezpečení a důchodového pojištění lze použít jako důkaz tištěné nebo fotografické produkty výpočetní, mikrografické a jiné obdobné techniky místo originálu listiny, podle jehož obsahu byly pořizeny. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, vypočítává důkazní prostředky v § 68a – zde má na mysli speciální řízení správní, avšak nebylo by vyloučeno jejich použití ani v soudním řízení. „V rámci

¹⁶⁵ Viz. zákon č. 104/1991 Sb.

¹⁶⁶ Nebo v řízení správním

¹⁶⁷ Kindl, M., Šíma, A., David, O.: Občanské právo procesní. 2.rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 208

¹⁶⁸ § 125 o.s.ř.

¹⁶⁹ Viz. Macur, J.: Postmodernismus a zjišťování skutkového stavu v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2001, str. 102

*hodnocení důkazů je jen třeba pečlivě vážit, jakou informaci který důkazní prostředek skutečně přináší*¹⁷⁰“.

Podle judikátu R 26/1987 může soud využít i takových důkazních prostředků, které nejsou známé českému právu¹⁷¹. Ustanovení § 125 o.s.ř. nebrání tomu, aby ke zjištění skutečného stavu věci bylo využito i těch důkazních prostředků, které obvykle v občanském soudním řízení před českými soudy využívány nejsou, avšak v praxi soudů jiných zemí jsou známé a běžně uplatňované, „pokud ovšem jsou způsobilé ke zjištění skutečného stavu věci“¹⁷²“. Jako příklad bych uvedla písemné prohlášení účastníka k výzvě soudu (tzv. „affidavit“)¹⁷³, ale takovéto písemné prohlášení není ani svědeckým důkazem ani výsledkem účastníka, jde stále o „jiný důkazní prostředek“. V soudním řízení se tedy mohou uplatnit jako důkazní prostředky například fotografie, obrazové a zvukové záznamy¹⁷⁴ na nejrůznějších nosičích informací. Lze předpokládat, že s vývojem techniky se počet těchto důkazních prostředků bude zvyšovat. Důkazním prostředkem sice mohou být i prostředky výslovně v zákoně neupravené, ale to neznamená, že může jít o jakýkoliv prostředek. Limitem určujícím zda-li může dotýčný prostředek být důkazním prostředkem je v zákoně uvedené „jimiž lze zjistit stav věci“. To je podmínkou a kritériem pro posouzení, zda-li dotýčný prostředek může sloužit jako důkazní prostředek. Příkladem by mohly být vize, sny, nebo věštění¹⁷⁵, které by z těchto důvodů důkazním prostředkem být nemohly.

¹⁷⁰ Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní – 5. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde. 2008, str.260

¹⁷¹ Například Pre – trial discovery documents, shromažďování důkazů ve stadiu před zahájením řízení.

¹⁷² R 26/1987

¹⁷³ Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní – 5. aktualizované vydání doplněné o předpisy evropského práva, Praha: Linde. 2008, str.259

¹⁷⁴ Důkazy prováděné reprodukcí videozáznamu nebo audiozáznamu, pořízeného filmovým či jiným elektronickým médiem. Podle převažujících názorů tu nelze – přes bezprostřední vjem soudu i účastníků při provádění důkazu – hovořit o důkazu ohledáním. Právní úprava tohoto důkazního prostředku, kterou je nutné respektovat, rozlišuje ohledání předmětu a místa; pod žádnou z těchto možností nelze zmíněný (zatím spíše atypický) důkazní postup přesvědčivě zařadit. Půjde zřejmě o výslovně nevypočtený důkazní prostředek podle §125 – Viz. David, L., Ištvanek, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol.: Občanský soudní řád – komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str.592

¹⁷⁵ V 90. letech 20. století ministr vnitra Richard Sacher vyzval všechny osoby, které by tímto způsobem mohly napomoci objasnění případu, aby se ozvaly, ale žádné zprávy „jasnovidců“ nepřispěly k objasnění věci.

5.1 Typizace důkazních prostředků v o.s.ř. neupravených

Důkazních prostředků v občanském soudním řádu výslovně nevypočtených je nespécifikované množství. V zásadě by se ty běžnější z nich daly rozdělit do tří kategorií. Do první skupiny bych řadila zvukové záznamy, a to na různých typech nosičů od magnetofonové pásky až po DVD. Další skupinou by byly důkazní prostředky tvořené obrazovým záznamem, které lze dělit na statické, tedy fotografie, nebo dynamické, například video nahrávka. Není vyloučena ani možnost, že půjde o záznam, který spadá do obou uvedených kategorií a nelze jej nazvat jinak než zvukově obrazový. Poslední skupinou jsou jiné dokumenty v elektronické podobě, které nelze pod výše jmenované typy zařadit.

Provedení takovýchto důkazních prostředků před soudem se bude řídit povahou každého z nich. Předseda senátu proto musí za účelem provedení takového důkazu učinit potřebná opatření, zejména zajistit příslušnou techniku pro jeho produkci. Každé řízení má v tomto ohledu svá specifika. Příkladem by mohlo být nekalosoutěžní jednání, kde by provádění důkazního prostředku probíhalo promítáním, na které by předseda senátu musel zamluvit speciální jednací síň. Nebo spory v oblasti autorského práva týkající se zvukových nahrávek či různých znělek a zde by soud patrně také mohl ustanovit znalce. Je otázka, jak přesně nahlížet na SMS nebo e-mail, tedy důkazní prostředky obdobné listinným důkazním prostředkům. E-mail stejně jako jiný elektronický dokument je plnohodnotný důkazní prostředek a nemá nižší důkazní hodnotu než písemný dokument. Soud tedy věrohodnost, průkaznost, správnost či úplnost e-mailové zprávy musí zkoumat zvlášť, aniž by některý z důkazních prostředků již s poukazem na jeho povahu upřednostňoval. Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu stejně jako Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/93/ES¹⁷⁶ byl přijat právě proto, aby elektronické komunikaci, tedy např. právě e-mailu, byla dána stejná váha jako komunikaci písemné, tedy aby nedocházelo k neodůvodnitelné diskriminaci na úkor elektronické komunikace. Právě proto i z hlediska smyslu zákona by celá tato legislativa ztratila smysl, pokud by elektronické komunikační prostředky měly mít nižší důkazní váhu. Co se týká prokázání doručení elektronické zprávy, tak je vhodné dodržovat následující pravidla: provádět pravidelné zálohování veškeré příchozí i

¹⁷⁶ Ze dne 13. prosince 1999 o zásadách Společenství pro elektronické podpisy.

odchozí e-mailové korespondence, u zvláště důležitých zpráv vyžadovat potvrzení, že elektronická zpráva byla druhé straně doručena, složitější sdělení zasílat ve formátu, který spolehlivěji zaručí přesné zachování obsahu¹⁷⁷ a v neposlední řadě používat elektronický podpis, který „*lze svou průkazností přirovnat k doporučené poštovní zásilce*“¹⁷⁸. Elektronickým podpisem¹⁷⁹ jsou podle zákona o elektronickém podpisu údaje v elektronické podobě, které jsou připojené k datové zprávě nebo jsou s ní logicky spojené, a které slouží jako metoda k jednoznačnému ověření identity podepsané osoby ve vztahu k datové zprávě. V praxi lze ale rozlišovat několik druhů elektronických podpisů. Prvním by byl prostý elektronický podpis¹⁸⁰, kterým by mohlo být i podepsání se v textu e-mailové zprávy. Dalším je zaručený elektronický podpis¹⁸¹, tedy takový elektronický podpis, který splňuje tyto požadavky: Je jednoznačně spojen s podepisující osobou, umožňuje identifikaci podepisující osoby ve vztahu k datové zprávě, byl vytvořen a připojen k datové zprávě pomocí prostředků, které podepisující osoba může udržet pod svou výhradní kontrolou, a je k datové zprávě připojen takovým způsobem, že je možné případně zjistit jakoukoliv následnou změnu dat. Posledním je uznávaný elektronický podpis¹⁸², který splňuje nejvyšší zákonem požadovaný stupeň bezpečnosti a může být vydáván jen akreditovanými poskytovateli certifikačních služeb. Ústavní soud se otázkou elektronického podpisu zabýval v náletu sp. Zn. IV. ÚS 319/05 a došel k závěru, že podání v elektronické podobě, které splňuje specifické požadavky podle zákona o elektronickém podpisu je rovnocenné s podáním učiněným v písemné podobě na papíře s vlastnoručním podpisem a má tak procesní účinky bez dalšího. Ústavní soud řešil otázku, který z druhů zaručeného elektronického podpisu je způsobilý vyvolat procesní účinky bez písemného doplnění podání a došel k názoru, že je jím uznávaný elektronický podpis. „*Nejvyšší verifikační hodnotu ze zaručených elektronických podpisů má tedy právě uznávaný elektronický podpis*“¹⁸³. U elektronických podání s připojeným uznávaným elektronickým podpisem je zřejmé, že podání vytvořila osoba

¹⁷⁷ Např. PDF.

¹⁷⁸ Štědroň, B.: Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů. Praha: Linde, 2008, str. 74

¹⁷⁹ Od pojmu elektronický podpis je třeba odlišit pojem elektronická značka. Elektronický podpis vytváří fyzická osoba, elektronickou značkou může datové zprávy označovat i právnická osoba nebo organizační složka státu. Z technologického hlediska jde ale u obou případů o digitální podpis, tedy o bezpečnostní mechanismus, který má složit jako ekvivalent vlastnoručního podpisu.

¹⁸⁰ § 2 písm. a) ZEP

¹⁸¹ § 2 písm. b) ZEP

¹⁸² § 11 ZEP

¹⁸³ Nález Ústavního soudu sp. Zn. IV. ÚS 319/05

vlastníci příslušný certifikát, který jí přidělil příslušný akreditovaný poskytovatel certifikačních služeb. Rozhodnutí Ústavního soudu o přípuštění elektronické ústavní stížnosti je silným argumentem pro obecné soudy k přijímání obdobných podání a zároveň poskytuje návod jaká elektronická podání jsou způsobilá mít procesní účinky ve věci samé bez dalšího¹⁸⁴. S problematikou elektronického podpisu souvisí systém doručování do datových schránek, ale toto téma není předmětem mé diplomové práce a tak se zmíním o této otázce jen v základních bodech. Veřejná datová schránka je „*elektronické úložiště určené k doručování písemností orgánů veřejné moci*“¹⁸⁵. Dokumenty orgánů státní moci doručované prostřednictvím datové schránky a úkony prováděné vůči orgánům veřejné moci prostřednictvím datové schránky mají formu datové zprávy. Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů neobsahuje vlastní definici termínu datová zpráva. Lze využít definici zákona o elektronickém podpisu¹⁸⁶, ve kterém je datovou zprávou informace zachycená v elektronické podobě. Podle zákona č. 300/2008¹⁸⁷ má úkon učiněný prostřednictvím datové schránky stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný. Datové schránky a stejně tak zaručené elektronické podpisy podléhají přísným bezpečnostním pravidlům. Datová zpráva je důkazním prostředkem nevyjmenovaným v o.s.ř. Soud si může vyžádat od provozovatele informačního systému potvrzení, že určitá datová zpráva odešla s jakým obsahem a v jakém čase. V tomto smyslu bývá užíván pojem kvalifikované časové razítko. Kvalifikované časové razítko důvěryhodným způsobem spojuje data v elektronické podobě s časovým okamžikem a zaručuje, že „*uvedená data v elektronické podobě existovala před daným časovým okamžikem*“^{188c}. Oproti tomu v případech, kdy nejde o komunikaci prostřednictvím datové schránky, ale pouze o e-mail, tak taková zpráva již nepodléhá přísným bezpečnostním pravidlům, a je na soudu, zda konkrétní navržený důkazní prostředek provede, a pokud ano, je pouze na něm posouzení jeho pravosti a pravdivosti. U zpráv opatřených uznávaným elektronickým

¹⁸⁴ Viz. Černý, P.: Procesní účinky elektronického podání v občanském soudním řízení. Právní rozhledy, 12/2006

¹⁸⁵ Šínová, R., Bartoníčková, K., Křiváčková, J., Kovářová Kochová, I.:Doručování v civilním soudním řízení. Praha: Leges, 2009, str. 23

¹⁸⁶ § 2 ZEP: elektronická data, která lze přenášet prostředky pro elektronickou komunikaci a uchovávat na záznamových médiích, používaných při zpracování a přenosu dat elektronickou formou.

¹⁸⁷ Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů § 18 odst. 2

¹⁸⁸ Štědroň, B.: Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů. Praha: Linde, 2008, str. 17

podpisem, nebo u zpráv zasílaných prostřednictvím datové schránky lze ale důvodně očekávat pravost takové zprávy.

Setkala jsem se s ojedinělým případem, kdy soudce SMS jako důkazní prostředek apriori nepřipouštěl, a odkazoval na problém jednoduchosti zfalšování takové SMS. Tento přístup mi ale nepřijde správný, protože zfalšovat se dají i mnohé další důkazní prostředky a přesto nejsou apriori odmítány. V případě SMS bych považovala za účelné ověřit si takovou SMS ještě dalším důkazním prostředkem a v pochybnostech aplikovala zásadu *in dubio pro reo*¹⁸⁹. Samozřejmě je nutné se s takovým důkazním prostředkem vypořádat v odůvodnění a řádně vysvětlit, proč tento důkazní prostředek považuji za nedostatečný. I pro důkazní prostředky v občanském soudním řádu neupravené platí ediční povinnost. Složitější ale bude hodnocení těchto důkazních prostředků, neboť soud mimo jiné musí pečlivě zkoumat jejich pravost a celistvost, tedy nejde-li o fotomontáž, padělky a podobně. V některých případech by bylo dobré nechat neporušenost takového důkazního prostředku přezkoumat znaleckým posudkem¹⁹⁰.

5.2 Nepřípustný důkaz

Navrhne – li účastník k prokázání svých tvrzení důkaz, který byl pořízen v rozporu s obecně závaznými právními předpisy a jeho pořízením došlo k porušení práv jiné fyzické nebo právnické osoby, soud takový důkaz jako nepřípustný neprovede. Nepřípustným důkazem je proto i záznam telefonického rozhovoru, který byl pořízen třetí osobou bez vědomí hovořících osob¹⁹¹. Vystává ale otázka zákonnosti takového důkazu v případě, že jeden z účastníků telefonického hovoru zaznamená¹⁹² jeho průběh bez vědomí druhého účastníka hovoru. Podle ustanovení § 12 odst. 1 Obč.z. písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy smějí být pořízeny nebo použity jen se svolením osoby, které se týkají. Ustanovení tedy vylučuje neoprávněnost zásahu pro situaci, kdy konkrétní fyzická osoba k takovému pořízení, resp. použití udělí souhlas.

¹⁸⁹ V pochybnostech ve prospěch žalovaného.

¹⁹⁰ Případy fotomontáží apod.

¹⁹¹ 21 Cdo 1009/99

¹⁹² Např. magnetofonem nebo jiným technickým zařízením.

Volající k telefonátu využívá současných technických prostředků, o kterých je všeobecně známo, že mohou být vybaveny řadou technických funkcí, mimo jiné např. funkcí hands - free¹⁹³, nebo možností nahrávání hovoru. Volající hovor uskutečňuje s obecnou povědomostí o možnosti, že hovor může být technickou cestou druhým účastníkem zaznamenán a tím konkludentně souhlasí i s možným pořízením zvukového záznamu tohoto telefonního hovoru¹⁹⁴. Projeví – li přesto takový účastník nesouhlas s tím, aby tímto záznamem byl proveden důkaz, tak soud postupuje podle § 12 odst. 2 Obč.z. O neoprávněný zásah do práv chráněných § 12 Obč.z. nejde v případech, kdy dojde k užití písemností osobní povahy, podobizen, obrazových snímků nebo obrazových a zvukových záznamů bez svolení fyzické osoby, které se tyto záznamy týkají, je – li to k úředním účelům na základě zákona. Jde o zákonnou licenci pro úřední účely. Tyto zákonné úřední licence nahrazují příslušné svolení dotčené osoby. Podle tohoto ustanovení tak mohou být např. *„pro účely důkazního řízení užity hmotné nosiče zachycující jednotlivé hodnoty osobnosti fyzické osoby, přičemž musí mít vždy bezprostřední věcný vztah k předmětu úředního řízení a k jeho účelu¹⁹⁵“*. Zvukový záznam, který zachycuje projevy, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodní či veřejné činnosti obvykle nelze považovat za zaznamenání projevu osobní povahy, a proto důkaz takovým záznamem nebude nepřijatelný¹⁹⁶.

6. Hodnocení důkazů

Hodnocení výsledků dokazování je činnost soudu, kterou dokazování vrcholí. Hodnocení důkazů probíhá průběžně během celého řízení a slouží i k rozhodnutí soudu o tom, zda je třeba provést ještě další důkazní prostředky. Hodnocení důkazů je možné charakterizovat jako *„složitou poznávací činnost, jejímž předmětem je deterministický chaos¹⁹⁷, jehož kognitivní zvládnutí se zakládá na statistických zákonitostech. Deterministický chaos totiž obsahuje skrytý řád, lidskému poznání sice bezprostředně nepřístupný, avšak lze hledat a nalézat zákonitosti, kterými lze chaotický systém*

¹⁹³ Hlasitý telefon.

¹⁹⁴ Viz. 30 Cdo 1224/2004, 30 Cdo 52/2005.

¹⁹⁵ 30 Cdo 1224/2004

¹⁹⁶ Viz. 30 Cdo 64/2004

¹⁹⁷ Chování se jeví jako náhodné, ale ve skutečnosti je složitě uspořádané.

*postihnout nepřímou*¹⁹⁸“. Pro soudce totiž není skutečnost, která měla v minulosti nastat, známá, nýbrž naopak, je jeho úkolem zjistit, zda skutečnost, obsažená v tvrzení sporných stran skutečně nastala, nebo nikoliv. Soudce nemůže poznat absolutní pravdu, ale jen pravděpodobnost rozhodných událostí, a pozitivní skutkové závěry učiní pouze v případě, že zjistí vysokou pravděpodobnost tvrzených skutečností, která se nachází na hranici praktické jistoty¹⁹⁹.

Předseda senátu hodnotí provedené důkazy z několika hledisek. Jde v první řadě o hodnocení pravdivosti procesního důkazu. Současně hodnotí předseda senátu význam důkazu pro rozhodnutí ve věci, tedy závažnost důkazu. Soud se také musí zabývat otázkou zákonnosti, tedy zda byl důkaz získán zákonným postupem. Ustanovení § 132 o.s.ř. vyjadřuje zásadu volného hodnocení důkazů, která z pohledu historie v moderních procesních řádech nahradila zásadu formálního hodnocení, která stála na úpravě, která předepisovala soudci, aby považoval určitou skutečnost za pravdivou, jestliže se naplnily zákonem stanovené podmínky. Zásada volného hodnocení důkazů znamená, že závěr, který si soudce učiní o pravdivosti či nepravdivosti tvrzených skutečností je věcí vnitřního přesvědčení soudce a jeho logického myšlenkového postupu²⁰⁰. Vyhodnocení důkazů z hlediska pravdivosti předpokládá „*těž posouzení věrohodnosti důkazem poskytované zprávy podle druhu důkazního prostředku a způsobu, jakým se podle zákona provádí*“²⁰¹. Zásada volného hodnocení důkazů platí především pro pravdivost důkazů, kdy soud hodnotí pravdivost skutečností, které se při provádění důkazů dozvěděl. Naproti tomu se volné hodnocení důkazů netýká závažnosti důkazu. Může se stát, že určitá skutečnost sice byla prokázána, ale že není právně významná. To je otázkou právního posouzení věci, a ne volného hodnocení důkazů. Stejně tak zákonnost pořízení důkazu, tedy posouzení otázky, zda byl důkaz získán postupem, který je v souladu se zákonem, nemůže být předmětem volného hodnocení. „*Závažnost i*

¹⁹⁸ Macur, J.: Postmodernismus a zjišťování skutkového stavu v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2001, str.103

¹⁹⁹ Viz. Macur, J.: Postmodernismus a zjišťování skutkového stavu v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2001, str.104

²⁰⁰ Viz. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád – komentář, Praha: C.H.Beck. 2009, str.913 až 914

²⁰¹ 33 Odo 388/2001

zákonnost důkazu musí soud posuzovat v rámci jasně vymezeném příslušnými zákonnými ustanoveními²⁰²“.

6.1 Postup soudu při hodnocení důkazů

Předseda senátu hodnotí důkazy získané procesním dokazováním jednak izolovaně s přihlédnutím k druhu důkazního prostředku a způsobu jeho provedení, jednak ve srovnání v kontextu všech zbývajících důkazů. Například u svědecké výpovědi hodnotí předseda senátu obecně věrohodnost výpovědi, vztah svědka k účastníkům řízení, rozumovou a duševní úroveň svědka, způsob jeho vyjadřování i chování během výpovědi²⁰³, ale celkově také hodnotí svědeckou výpověď v porovnání s výpověďmi jiných svědků, s listinnými důkazy a dalšími důkazy. Výslech účastníka je třeba hodnotit kriticky s ohledem na jeho věrohodnost. Účastník je sice obvykle nejlépe informován o skutečnostech, které tvoří předmět dokazování, ale na rozdíl od svědka o nich není povinen pravdivě vypovídat. Je proto velmi pravděpodobné, že účastník bude svou výpověď sledovat hlavně svůj prospěch. Předseda senátu si musí proto všimnout kromě samotné výpovědi i neverbálních projevů účastníka, jeho chování v průběhu výpovědi i reakcí na položené otázky apod. Tyto neverbální projevy budou mít vliv na posouzení věrohodnosti výpovědi. Zkrátka soud pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo během řízení najevo. Hodnocení důkazu znaleckým posudkem spočívá v posouzení, zda závěry posudku mají podklad v obsahu nálezu, zda jsou dostatečně odůvodněny, jestli znalec přihlédl ke všem skutečnostem a zda závěry posudku nejsou v rozporu s ostatními výsledky dokazování. Důkaz znaleckým posudkem tedy soud hodnotí jako každý jiný důkaz, „nemůže však přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů²⁰⁴“.

Důkazy hodnotí soudce nejen ve vztahu k ostatním důkazům, ale i ve vztahu k tvrzením účastníka. Můžeme to přirovnat k trojúhelníku, jehož první stranu tvoří tvrzení účastníka, druhou stranu konkrétní důkazní návrh, a stranu třetí ostatní důkazní návrhy. Soudce potom hodnotí nejen soulad jednoho důkazu s ostatními, ale i vůči tvrzení.

²⁰² David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol.: Občanský soudní řád – komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str.596

²⁰³ Přesvědčivost, jistota, plynulost výpovědi, ochota odpovídat na otázky.

²⁰⁴ 25 Cdo 583/2001

Často se totiž stává, že „účastník něco tvrdí a sám tato tvrzení popírá ve své účastnické výpovědi nebo alespoň je s nimi v rozporu²⁰⁵“.

Úvahy, kterými se předseda senátu při hodnocení důkazů řídil je nutné vyjádřit v odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku²⁰⁶. Řádné odůvodnění je nezbytné, neboť nedostatečné odůvodnění působí nepřesvědčivost rozhodnutí, což je v rozporu s účelem soudního řízení i se zásadami spravedlivého procesu²⁰⁷. Tento postup klade vysoké nároky na osobu soudce. Soudce musí být nejen odborně kvalifikován, ale kromě toho musí mít i určité „lidské kvality“. Mezi tyto kvality patří nejen čestnost a bezúhonnost, ale i určitá vyzrállost osoby soudce. Proto také většina právních řádů vyžaduje, aby soudce při svém ustavení dosáhl určité věkové hranice, aby se zabránilo tomu, že „soudci budou ustavováni lidé, kteří dosud nejsou dostatečně vyzrálí²⁰⁸“. Soudce by měl mít nadhled a dostatek osobních zkušeností, což mu umožní lépe plnit jeho funkci. Je tedy potřeba nejen odborné, nýbrž i lidské a morální vyspělosti soudce a to je také důvodem, proč nemůže být soudní rozhodování nahrazeno například rozhodováním počítače. Během celého řízení je totiž rozhodující subjektivní přístup konkrétního soudce, jeho odpovědnost a snaha docílit správného rozhodnutí. To je důvodem proč požadavky na osoby soudců musí být vysoké a nekompromisní.

6.1.1 Důsledky popření pravosti soukromé listiny v rámci přezkoumávání důkazů v dovolacím řízení

Dovolací soud může hodnocení důkazů²⁰⁹ v nalézacím řízení přezkoumávat jen tehdy, pokud je toto hodnocení v rozporu s pravidly logického myšlení. V souvislosti s tím poukazují na rozsudek Nejvyššího soudu České republiky²¹⁰, v tomto případě byla popřena pravost podpisů na smlouvě, a soudní znalec dospěl k závěru, že podpis převodce není pravděpodobně jeho pravým podpisem. Na základě tohoto znaleckého posudku dospěl soud k závěru, že dotyčný smlouvu nepodepsal. Tento způsob

²⁰⁵ Jirsa, J., Vávra, L., Janek, K., Meduna, P.: Klíč k soudní síni – příručka pro začínající soudce a advokáty. Praha: LexisNexis, 2006, str.376

²⁰⁶ § 157 odst. 2 o.s.ř.

²⁰⁷ Viz. nález Ústavního soudu III. ÚS 176/97 Sb. Nál a usn. Č. 89/sv.6

²⁰⁸ Zoulík, F.: Soudy a soudnictví. Praha: C.H.Beck, 1995, str.106

²⁰⁹ § 132 o.s.ř. – zásada volného hodnocení důkazů.

²¹⁰ Ze dne 9.10.2000 sp.zn. 22 Cdo 617/99

hodnocení důkazu znaleckým posudkem není v rozporu s pravidly logického myšlení, a proto dovolací soud nemůže dospět k závěru, že nemá oporu v provedeném dokazování.

6.2 Zmaření důkazu

Zmaření důkazu spočívá v zaviněném jednání procesní strany, která způsobí „zánik důkazního prostředku, popřípadě jeho úplnou nebo částečnou nepoužitelnost pro účely procesního dokazování“²¹¹. Nemusí se ale jednat jen o zničení nebo poškození důkazního prostředku. Zmařením důkazu mohou být i jiné okolnosti, například že lékař rentgenové snímky vůbec nevyhotovil, i když je vyhotovit měl, nebo že procesní strana, která jako jediná zná místo pobytu svědka, odmítne oznámit kde se svědek zdržuje. Zavinění procesní strany, která provedení důkazu zmařila, nemusí být úmyslné, ale může být i nedbalostní. Ke zmaření nemusí dojít v bezprostřední souvislosti s určitým soudním řízením, ale třeba ještě před podáním žaloby. Lze se přiklonit k názoru, že zmaření důkazu svědčí o tom, že strana, která zmaření důkazu zavinila se obává výsledku, ke kterému by dokazování vedlo. Zmaření důkazu můžeme tedy chápat jako „důkaz ve prospěch druhé procesní strany“²¹².

6.3 Non liquet

V praxi se nezděříka můžeme setkat s případem, že po zhodnocení důkazů dojde soud k závěru, že se skutkový stav zjistit nepodařilo. Taková situace bývá nazývána non liquet. Soud je ale i přesto, že nezjistil skutkový stav, povinen vydat meritorní rozhodnutí, jinak by došlo k odepření spravedlnosti²¹³. Soud rozhodne podle pravidel o objektivním důkazním břemenu²¹⁴. Smysl institutu důkazního břemene tkví právě v tom, že umožní soudu rozhodnout ve věci i v případech, kdy skutečnost významná pro

²¹¹ Macur, J.: Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu. Brno: Masarykova univerzita, 1996, str. 79

²¹² Macur, J.: Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu. Brno: Masarykova univerzita, 1996, str. 81

²¹³ Denegatio iustitiae.

²¹⁴ Důkazní břemeno můžeme dělit na subjektivní a objektivní. Subjektivní důkazní břemeno zatěžuje obě strany: žalobce má povinnost tvrdit skutečnosti, o které se opírá uplatněný nárok a navrhnout k nim důkazy, žalovaný má naopak tvrdit skutečnosti a navrhnout důkazy proti nároku žalobce. Objektivní důkazní břemeno nastává v situaci, že ani po provedeném dokazování ke zjištění rozhodných skutečností nevedlo, a skutkový stav zůstal neobjasněn.

rozhodnutí nebyla prokázána. Soud učiní závěr o neunesení důkazního břemene poté, když ani po zhodnocení všech provedených důkazů nedojde k závěru o pravdivosti či nepravdivosti účastnických tvrzení²¹⁵. Na základě pravidel o objektivním důkazním břemenu soud meritorně rozhodne v neprospěch právě té strany, která důkazní břemeno neunesla²¹⁶. Žalobce je obvykle zatížen důkazním břemenem více než žalovaný, který má zase důkazní břemeno ohledně svého tvrzení, nebo v případech stanovených zákonem²¹⁷.

²¹⁵ Viz. 21 Cdo 762/2001

²¹⁶ Viz. David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol.: Občanský soudní řád – komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str.598

²¹⁷ Např. ve věci náhrady škody, tvrdí – li, že škodu nezavinil: § 420 odst. 3 Obč.z

Závěr

Závěrem bych se chtěla pokusit o stručné zhodnocení současné právní úpravy důkazních prostředků v obecné rovině. Nejprve je třeba zamyslet se nad otázkou, jakým způsobem by měla být formulována ustanovení v občanském soudním řádu. Existují dvě základní protichůdná pojetí. První pojetí bychom mohli nazvat extrémně kazuistickým. V tomto pojetí je snaha do nejmenších detailů popsat všechny možnosti, které by mohly v praxi nastat. Druhé pojetí formuluje všeobecná pravidla a je na právo aplikující osobě, aby pod ně subsumovala konkrétní případy. Osobně zastávám názor, že v případě občanského soudního řádu je vhodnější pojetí formulace všeobecných pravidel, neboť činí právní text přehlednějším a obecná pravidla lze užít na veškeré situace, kdežto u kazuistického vyjmenování vždy zůstanou některé případy opomenuty. Pojetí formulace všeobecných pravidel klade vyšší požadavky na soudce, který v konkrétním případě musí aplikovat obecnou právní normu a posoudit například otázku, zda je neobvyklý důkazní prostředek přípustný, či nikoliv. To je také důvodem proč je nezbytné klást na výběr osoby soudce vysoké požadavky, o čemž již v diplomové práci bylo pojednáno.

Z výše uvedeného důvodu považuji právní úpravu důkazních prostředků v občanském soudním řádu za plně vyhovující. Oceňuji především obecný výčet důkazních prostředků, který umožňuje flexibilně reagovat na budoucí vývoj práva, společnosti, jakož i vědy a techniky a to bez nutnosti neustálých zpřesňujících novelizací.

Seznam zkratk

Listina základních práv a svobod	LZPS
Nejvyšší soud České republiky	Nejvyšší soud
občanský soudní řád	o.s.ř.
občanský zákoník	Obč.z.
obchodní zákoník	ObchZ
spisová značka	sp.zn.
trestní zákoník	trestZ
Ústavní soud České republiky	Ústavní soud
zákon o advokacii	ZA
Zákon o elektronickém podpisu	ZEP
zákon o notářích a jejich činnosti	NotZ
zákon o soudech a soudcích	ZSS
zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti	EŘ
zákon o státním zastupitelství	ZSZ
zákon o znalcích a tlumočnících	ZnalZ

Použitá literatura

Monografie

- BUREŠ, J. a kolektiv: Občanský soudní řád s judikaturou a souvisejícími předpisy. Praha: C.H.Beck, 2004
- BUREŠ, J., DRÁPAL, L., KRČMÁŘ, Z.: Občanský soudní řád – komentář. 7.vydání. Praha: C.H.Beck, 2006
- DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kolektiv: Občanský soudní řád – komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009
- DÖRFL, L., KRATĚNA, J., ORT, P., VÁCHA, V.: Soudní znalectví aneb minimum znalostí znalce nejen v oboru ekonomika – ceny a odhady nemovitostí. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2009
- DÖRFL, L.: Zákon o znalcích a tlumočnících – komentář. Praha: C.H.Beck, 2009
- DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kolektiv: Občanský soudní řád – komentář. Praha: C.H.Beck, 2009
- HANDL, V., RUBEŠ, J.: Občanský soudní řád – komentář. Praha: Panorama, 1985
- JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo hmotné. Praha: Leges, 2009
- JIRSA, J., VÁVRA, L., JANEK, K.: Klíč k soudní síni. Praha: Lexis Nexis, 2006
- KINDL, M., ŠÍMA, A.: Občanské právo procesní. 2.vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008
- MACUR, J.: Dělení důkazního břemena v civilním soudním sporu. Brno: Masarykova univerzita, 1996
- MACUR, J.: Důkazní břemeno v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 1995
- MACUR, J.: Postmodernismus a zjišťování skutkového stavu v civilním soudním řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2001
- MACUR, J.: Povinnost a odpovědnost v občanském právu procesním. Brno: Masarykova univerzita, 1991
- SCHELLEOVÁ, I. A kolektiv: Civilní proces. Praha: Eurolex Bohemia, 2006
- STAVINOHOVÁ, J., HLAVSA, P.: Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Doplněk, 2003
- SVOBODA, K.: Dokazování. Praha: Wolters Kluwer, 2009

- ŠÍNOVÁ, R., BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J., KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, I.: Doručování v civilním soudním řízení. Praha: Leges, 2009
- ŠKÁROVÁ, M. a kolektiv: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2009
- ŠTĚDRONĚ, B.: Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů. Praha: Linde, 2008
- VACURA, J., MIKEŠ, J.: Znalecké odhady nemovitostí – Sborník referátů. Praha: Dům techniky ČVTS Praha, 1972
- VACURA, J.: Práva a povinnosti znalců. 2.vydání. Brno: Ústav soudního inženýrství, 1978
- VRCHA, P.: Civilní judikatura. 2.vydání. Praha: Linde, 2005
- VRCHA, P.: Soukromoprávní vztahy v judikatuře Ústavního soudu České republiky. Praha: Linde, 2000
- WINTEROVÁ, A. a kolektiv: Civilní právo procesní. 5.vydání. Praha: Linde, 2008
- WINTEROVÁ, A. a kolektiv: Občanské právo procesní – studijní příručka. Praha: ISV, 1994
- WINTEROVÁ, A. a kolektiv: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. 2.vydání. Praha: Linde, 2007
- ZOULÍK, F.: Soudy a soudnictví. Praha: C.H.Beck, 1995

Odborné články

ČERNÝ, P.: Procesní účinky elektronického podání v občanském soudním řízení.

Právní rozhledy. 12/2006

MACUR, J.: K základním otázkám nauky o důkazním břemenu v civilním soudním řízení. Právník. 7/1995

MACUR, J.: Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2/2001

MACUR, J.: Vyšetřovací důkaz v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2/2000

MACUR, J.: Význam shodných tvrzení procesních stran pro zjištění skutkového stavu v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 2/1997

MACUR, J.: Vysvětlovací povinnost strany nezátížené důkazním břemenem v civilním soudním řízení. Právní rozhledy. 5/2000

Další prameny

Internetové stránky Nejvyššího soudu – www.nsoud.cz

Internetové stránky Ústavního soudu – www.concourt.cz

Příloha - Přehled členění znalců na základní obory a odvětví základních oborů²¹⁸

1. BEZPEČNOST PRÁCE

2. ČISTOTA OVZDUŠÍ

3. DOPRAVA

Doprava letecká, Doprava městská, Doprava silniční, Doprava vodní, Doprava železniční, Skladiště a překladiště

4. DRAHÉ KOVY A KAMENY (zkoušení pravosti a ryzosti)

5. DŘEVO – ZPRACOVÁNÍ

6. EKONOMIKA

Řízení, plánování a organizace ekonomiky, Ceny a odhady, Dodavatelskoodběratelské vztahy, Investice, Mzdy, Peněžnictví a pojišťovnictví, Racionalizace, Správa národního majetku, Účetní evidence, Ekonomická odvětví různá

7. ELEKTRONIKA

8. ELEKTROTECHNIKA

9. ENERGETIKA

10. GEODÉZIE A KARTOGRAFIE

11. HUTNICTVÍ

12. CHEMIE

Hmoty umělé, Hnojiva strojená, Léčiva (výroba), Vlákna umělá, Chemická odvětví různá

13. JADERNÁ FYZIKA

14. KERAMIKA

Porcelán

15. KRIMINALISTIKA

16. KYBERNETIKA

Výpočetní technika

17. KŮŽE A KOŽEŠINY (zpracování)

18. LESNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

²¹⁸ Příslušný obor je vždy napsán velkými písmeny.

Myslivost, Dříví – těžba

19. METEOROLOGIE

20. OBALY

21. OCHRANA PŘÍRODY

22. PALIVA

23. PAPÍR

Papír výroba, Papír zpracování

24. PATENTY A VYNÁLEZY

25. PÍSMOZNALECTVÍ

26. POTRAVINÁŘSTVÍ

Cukrovarnictví, Konzervování potravin, Lihoviny pálené, Maso zpracování,
Nápoje nealkoholické, Pekařství, Pivovarnictví, Potravinářská odvětví různá,
Tuky jedlé, Zkoumání potravin

27. POŽÁRNÍ OCHRANA

28. PRÁVNÍ VZTAHY K CIZINĚ

29. PROJEKTOVÁNÍ

30. ROPA (zpracování)

31. SKLO

32. SLUŽBY

33. SPOJE

34. SPORT

Sport – provozování, Sportovní zařízení

35. STAVEBNICTVÍ

Inženýrské stavby, Stavební materiál, Stavby dopravní, Stavby důlní a těžební,
Stavby energetických zařízení, Stavby obytné, Stavby průmyslové, Stavby
vodní, Stavby zemědělské, Stavební odvětví různá

36. STROJÍRENSTVÍ

Strojírenství těžké, Strojírenství všeobecné

37. STŘELIVO A VÝBUŠNINY

38. ŠKOLSTVÍ A KULTURA

Pedagogie, Psychologie, Estrády a varieté, Film, Rozhlas, Televize, Tisk, Umění
dramatické, Umění hudební, Umění literární, Umění výtvarné

39. TABÁK

40. TARIFY DOPRAVNÍ

41. TECHNICKÉ OBORY (různé)

42. TĚŽBA

Geologie, Minerální prameny, Plyn zemní, Těžba nafty, Těžba nerostů, Těžba uhlí

43. TEXTILIE

44. TISKAŘSTVÍ

45. UMĚLECKÁ ŘEMESLA

46. VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

Čistota vod, Meliorace, Rybářství a rybníkářství

47. ZAŘÍZENÍ NÁRODNÍ OBRANY A BEZPEČNOSTI

48. ZDRAVOTNICTVÍ

Epidemiologie, Farmakologie, Genetika, Hematologie, Hygiena, Chirurgie, Interna, Ortopedie, Pediatrie, Porodnictví, Pracovní úrazy a nemoci z povolání, Psychiatrie, Sexuologie, Soudní lékařství, Toxikologie, Zdravotnická odvětví různá

49. ZEMĚDĚLSTVÍ

Chmelařství, ovocnářství a zahradnictví, Včelařství, Veterinářství, Výroba rostlinná, Výroba živočišná, Zemědělská odvětví různá²¹⁹

²¹⁹ Viz. Dörfl, L., Kratěna, J., Ort, P., Vácha, V.: Soudní znaleství aneb minimum znalostí znalce nejen v oboru ekonomika – ceny a odhady nemovitostí. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2009, str.44-46

Shrnutí

Tématem předkládané diplomové práce jsou důkazní prostředky v civilním řízení. Jde o téma v civilním procesu velice podstatné, jelikož dokazování představuje z praktické stránky nejdůležitější stádium řízení. Právě prostřednictvím jednotlivých důkazních prostředků získává soud skutkové poznatky ze kterých pak vychází v meritorním rozhodnutí. Cílem této práce je rozbor současné právní úpravy jednotlivých důkazních prostředků, jejich specifik, způsobu provedení i následného hodnocení důkazních prostředků ze strany soudu.

Diplomová práce je rozčleněna do šesti kapitol. První kapitola obsahuje krátké vymezení pojmu dokazování. Druhá kapitola je podstatně více členěna. Tato kapitola se věnuje pojmu důkazního prostředku a dělení důkazních prostředků. Rovněž vymezuje co je předmětem dokazování i jaké skutečnosti nejsou předmětem dokazování.

Základem třetí kapitoly je rozbor legislativně upraveného demonstrativního výčtu důkazních prostředků. Dále pojednává o problematice vyšetřovacího důkazu a jeho přípustnosti. Na konci kapitoly je zmíněna i vysvětlovací povinnost procesní strany, jakožto zvláštní případ vyšetřovacího důkazu.

Čtvrtá kapitola představuje těžiště předkládané diplomové práce. Rozebírá v občanském soudním řádu výslovně uvedené důkazné prostředky. Tématem první podkapitoly je výslech svědka. Pozornost je věnována zejména úpravě zákonné svědecké povinnosti, ale i případu odepření výpovědi a povinnosti mlčenlivosti. Rovněž se zabývá postupem soudu při výslechu svědka a úpravou svědečného. Následující podkapitola se soustředí na znalecký posudek, kterému je věnována detailnější pozornost, protože jde o důkazní prostředek specifický v tom smyslu, že posudkem je objasňována okolnost důležitá pro rozhodnutí na základě odborných znalostí. Oddíly této podkapitoly se zabývají otázkou, které osoby mohou v civilním řízení podávat znalecký posudek, jak by mělo vypadat jeho zadání a jaké jsou náležitosti znaleckého posudku. Stranou není ponechána ani úprava znalečného. Další podkapitola se týká zpráv a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob. Čtvrtá podkapitola se zaměřuje na listinné důkazní prostředky, zejména jejich kategorizaci a provedení. Následuje úprava ohledání, včetně ohledání vzorku zboží, jehož výrobou mohlo být porušeno právo z duševního vlastnictví. Poslední šestá podkapitola se věnuje výslechu účastníka,

vývoji právní úpravy tohoto důkazního prostředku a průběhu samotného výslechu v porovnání s výslechem svědka.

Obsahem páté kapitoly jsou důkazní prostředky výslovně v občanském soudním řádu neupravené. Pozornost je směřována především na problematiku jejich provedení a neopomíjí ani otázku nepřijatelného důkazního prostředku. Šestá kapitola pojednává o postupu soudu při hodnocení důkazů, řeší vhodné lidské kvality, které by měl soudce mít a pamatuje i na případy zmaření důkazu nebo situaci „non liquet“.

Diplomová práce provádí hlubší rozbor předmětné problematiky, která je základním prvkem civilního procesu. Jde o problematiku veskrze aktuální. Lze proto jen ocenit, že důkazní prostředky jsou v občanském soudním řádu vyjmenovány toliko demonstrativně, což nebrání dynamickému vývoji do budoucna.

Klíčová slova: důkazní prostředky, civilní proces

Resume

A topic of the thesis presented is a problem of evidences used in the civil procedures. This is a very important part of a civil procedure, because evidences are – from a practical point of view – the crucial stage of a procedure. Right by means of evidences the Court may obtain factual and material information serving a base for a meritory decision. This work is aimed to an analysis of the present legislative definition of the various types of evidences, the specific features of them, and a way of an implementation and the following assesment of them made by the Court of Justice.

This thesis is divided into six chapters. The first chapter contains a brief definition of a term of the evidence. The second chapter is structured in more details. This chapter is engaged in a term of an evidence and the types of evidences. It also specifies a fact, what is a subject of an evidence and which facts do not present a fact of evidences.

A base of the third chapter is an analysis of a list of the types of demonstrative evidences as it results the actual legistration. It is also engaged in the problem of an inquiry evidence and an acceptibility of it. In a conclusion of this chapter a inquiring duty of a party of the procedure is mentioned as a special case of the inquire evidence.

The fourth chapter represents a base of the thesis presented. There is an analysis of the evidences specifically defined in the civil code. The first subchapter is devoted to a hearing a witness. First of all it is aimed to a definition of the witness duty resulting from a law, and a refusal of a witness during hearing a witness and a specification of a witness fee. The next sub-chapter is aimed to an expert opinion, which is presented in detail, because this is a material evidence that is rather specific in the sense as the decisive circumstances can be explained based on an expertise. The individual parts of this sub-chapter discuss a question, which persons may present an expert opinion in the civil procedure, a form of a task of it and the essentials of it. Also a definition of a fee for an expert opinion is mentioned. The next sub-chapter is engaged in reports and statements of the official bodies, natural persons and legal entities. The forth sub-chapter is aimed to the written evidences, in particular to a categorisation and forms of them. Further on an investigation is discussed, including examination of a sample of goods, in which a damage of a right to intellectual property is suspected. The last sixth

sub-chapter discusses a hearing of the procedure participants, and a history of the legal adjustement of such an evidence and a course of hearing the examined persons in comparison with the witness hearing.

The fifth chapter deals with the evidences that are not given in the civil Court code explicitly. A special attention is paid to the problem of implementation of them and it also discusses a question of an non-acceptable evidence. The sixts chapter discusses a Court procedure, when examining the evidences and the necessary quality of a person of the judge, and it also mentions the cases of a evidence defeat or a situation of „non liquet“.

The thesis presents a more detailed analysis of the problems in question, that forms a basic element of the civil Court procedure. The very actual problems are in question. From this point of view, it is necessary to appreciate that the evidences are listed in the civil procedure code only demonstratively, as it does not pretend to the dynamical developement of them in future.

Keywords: proper evidence, common plea